VISPĀRĒJĀS TIESAS SPRIEDUMS (piektā palāta)

2010. gada 9. septembrī*

Lieta T-155/06

***Tomra Systems ASA***, Askere (Norvēģija),

***Tomra Europe AS***, Askere,

***Tomra Systems GmbH***, Hildene [*Hilden*] (Vācija),

***Tomra Systems BV***, Apeldorna [*Apeldoorn*] (Nīderlande),

***Tomra Leergutsysteme GmbH***, Vīne (Austrija),

***Tomra Systems AB***, Sollentūna (Zviedrija),

* Tiesvedības valoda — angļu.

***Tomra Butikksystemer AS,*** Askere,

ko sākotnēji pārstāvēja A. Rians [*A. Ryan*], *solicitor*, un Dž. Mitdžels [*J. Midthjell*], advokāts, pēc tam A. Rians un N. Frejs [*N. Frey*], *solicitors*,

prasītājas,

pret

**Eiropas Komisiju**, ko pārstāv E. Žipinī Furnjē [*É. Gippini Fournier*], pārstāvis,

atbildētāja,

par lūgumu atcelt Komisijas 2006. gada 29. marta Lēmumu C(2006) 734, galīgā redakcija, par EKL 82. panta un EEZ līguma 54. panta piemērošanu (Lieta COMP/E.-1/38-113/*Prokent-Tomra*).

VISPĀRĒJĀ TIESA (piektā palāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs M. Vilars [*M. Vilaras*], tiesneši M. Preks [*M. Prek*] un V. M. Čuke [*V. M. Ciucă*] (referents),

sekretārs N. Rozners [*N. Rosner*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2010. gada 14. janvāra tiesas sēdi,

pasludina šo spriedumu.

**Spriedums**

**Tiesvedības rašanās fakti**

1 *Tomra Systems ASA* ir *Tomra* grupas mātes sabiedrība. *Tomra Europe AS* grupas ietvaros koordinē izplatīšanas filiāles Eiropā. Izplatīšanas filiāles, uz kurām attiecas šī lieta, ir *Tomra Systems GmbH* Vācijā, *Tomra Systems BV* Nīderlandē, *Tomra Leergutsysteme GmbH* Austrijā, *Tomra System AB* Zviedrijā un *Tomra Butikksystemer AS* Norvēģijā (turpmāk tekstā kopā ar *Tomra Systems ASA* un *Tomra Europe AS* — "prasītājas"). *Tomra* grupa ražo tukšu dzērienu iepakojumu atpirkšanas automātus (turpmāk tekstā — "*RVM*"), kas ir izlietotu dzērienu iepakojumu savākšanas ierīces, kuras

pēc zināmiem parametriem — kā, piemēram, forma un/vai svītrkods, — atpazīst ievietoto iepakojumu un aprēķina summu, kas klientam izmaksājama par taru. Tā arī sniedz ar *RVM* saistītos pakalpojumus visā pasaulē. 2005. gadā *Tomra* grupas apgrozījums bija aptuveni EUR 300 miljoni un tajā strādāja 1 900 darbinieki.

2 2001. gada 6. martā Eiropas Kopienu Komisija saņēma sūdzību no *Prokent AG*, kas ir Vācijas sabiedrība, kura arī darbojas tukšu dzērienu iepakojumu savākšanas, kā arī ar tiem saistīto produktu un pakalpojumu nozarē. *Prokent* lūdza Komisiju veikt izmeklēšanu, lai noskaidrotu, vai prasītājas ir ļaunprātīgi izmantojušas dominējošu stāvokli, neļaujot tai iekļūt tirgū.

3 2001. gada 26. un 27. septembrī Komisija veica pārbaudi *Tomra Systems GmbH* telpās Vācijā un *Tomra Systems BV* telpās Nīderlandē. Eiropas brīvās tirdzniecības asociācijas uzraudzības iestāde (turpmāk tekstā — "EBTA") pēc Komisijas lūguma veica pārbaudi *Tomra Systems ASA* un tās filiāļu telpās Norvēģijā. Pēc tam Komisija pieprasīja paskaidrojumus no *Tomra Systems ASA* un vairākiem tās konkurentiem un klientiem atbilstoši Padomes 1962. gada 6. februāra Pirmās regulas Nr. 17 par [EKL 81.] un [82.] panta īstenošanu (OV 1962, 13, 204. lpp.) 11. pantam.

4 2002. gada 23. decembrī Komisijai adresētā vēstulē prasītājas paziņoja par ekskluzīvo tiesību līgumu un individualizēto atlaižu piemērošanas izbeigšanu.

5 2004. gada 30. martā prasītāju juridiskais padomnieks iesniedza programmu *Tomra* grupas atbilstībai konkurences noteikumiem, kas piemērojama, sākot no 2004. gada 1. aprīļa.

6 2004. gada 1. septembrī Komisija nosūtīja paziņojumu par iebildumiem *Tomra Systems ASA*, *Tomra Europe AS* un *Tomra* grupas filiālēm sešās Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) līguma dalībvalstīs, uz kuru prasītājas atbildēja 2004. gada 22. novembrī. Uzklausīšana notika 2004. gada 7. decembrī. 2005. gada 19. aprīlī Komisija pieprasīja papildu informāciju, kuru prasītājas sniedza 2005. gada 25. aprīlī un 3. maijā.

**Apstrīdētais lēmums**

7 2006. gada 29. martā Komisija pieņēma Lēmumu C(2006) 734, galīgā redakcija, par [EKL] 82. panta un EEZ līguma 54. panta piemērošanu (turpmāk tekstā — "apstrīdētais lēmums"; šī lēmuma kopsavilkums publicēts *Eiropas Savienības Oficiālā Vēstnesa* 28. augusta numurā (C 219, 11. lpp.)). Tajā tā konstatēja, ka prasītājas laika posmā no 1998. līdz 2002. gadam ir pārkāpušas EKL 82. pantu un EEZ līguma 54. pantu, īstenojot stratēģiju, lai no Vācijas, Nīderlandes, Austrijas, Zviedrijas un Norvēģijas tirgiem izslēgtu *RVM* tirgotājus, izmantojot ekskluzīvo tiesību līgumus, individualizētus nolīgumus par daudzumu un individualizētas atlaižu shēmas, tādējādi slēdzot šos tirgus konkurencei.

A — *Konkrētais tirgus*

8 Attiecībā uz šo preču konkrēto tirgu apstrīdētajā lēmumā ir norādīts, ka, veicot izvērtējumu, Komisija ir ievērojusi principu, ka ir tukšās taras automātu un citu augstas kvalitātes sistēmu tirgus, kurā ietilpst arī visi *RVM*, ko var piestiprināt pie sienām un piesaistīt tehniskajām telpām, un pasaules tirgus, kurā ietilpst kā augstas kvalitātes, tā

arī zemas kvalitātes ierīces. Komisija izlēma kā pamatu izmantot lielāko tirgu, jo tās raksturlielumi ir labvēlīgāki prasītājām.

9 Par attiecīgo ģeogrāfisko tirgu Komisija apstrīdētajā lēmumā ir norādījusi, ka attiecīgajā laika posmā konkurences apstākļi EEZ nav bijuši viendabīgi un ka attiecīgie ģeogrāfiskie tirgi ir valstu apmēros.

B — *Dominējošais stāvoklis*

10 Apstrīdētajā lēmumā Komisija vispirms tostarp ir norādījusi, ka prasītāju tirgus daļas Eiropā nemainīgi ir bijušas lielākas par 70 % līdz 1997. gadam, pēc 1997. gada pārsniedzot 95 %, un ka visos konkrētajos tirgos prasītāju tirgus daļa daudzkārt pārsniedza to konkurentu tirgus daļas kopā ņemot, un pēc tam tā ir secinājusi, ka *Tomra* grupa ir uzņēmums, kurš atrodas dominējošā stāvoklī EKL 82. panta un EEZ līguma 54. panta izpratnē.

C — *Ļaunprātīgā rīcība*

11 Apstrīdētajā lēmumā ir norādīts, ka prasītājas ir izstrādājušas stratēģiju ar mērķi vai iedarbību, kas vērsts pret konkurenci, gan praksē, gan apspriedēs grupas ietvaros. Komisija apstiprināja, ka prasītāju mērķis bija saglabāt savu dominējošo stāvokli un tirgus daļas, neļaujot tirgū iekļūt jauniem dalībniekiem, saglabāt vāju konkurenci un

ierobežot konkurentu izaugsmes iespējas, un noslēgumā tos novājināt un likvidēt, tos pārpērkot vai kā citādi. Apstrīdētajā lēmumā bija precizēts, ka šī stratēģija tika īstenota, laika posmā no 1998. līdz 2002. gadam parakstot 49 nolīgumus starp prasītājām un vairākiem lielveikalu tīkliem, noformējot tos kā ekskluzīvo tiesību līgumus, individualizētus nolīgumus par daudzumu un individualizētas retroaktīvas atlaižu shēmas.

12 Apstrīdētajā lēmumā ir arī norādīts, ka, kaut arī lietā aplūkojamajos nolīgumos, klauzulās un nosacījumos ietilpst dažādi elementi, piemēram, nepārprotami paredzētas vai faktiskas ekskluzivitātes klauzulas, klientu saistības vai apsolījumi iepirkt daudzumus, kuri atbilst nozīmīgai to vajadzību daļai, vai retroaktīvu atlaižu shēmas atbilstoši klientu vajadzībām, vai arī minēto elementu kombinācija, tie visi, kā uzskata Komisija, ir jāaplūko, ņemot vērā prasītāju kopējo politiku, kuras mērķis ir radīt šķēršli iekļūšanai tirgū, esošo un iespējamo konkurentu izaugsmei un visbeidzot izspiest tos no tirgus, radot kvazimonopolstāvokli.

13 Vispirms saskaņā ar apstrīdētajā lēmumā minēto ekskluzivitātes klauzulas pēc sava rakstura varētu būt ierobežojošas, jo tajās klientiem ir paredzēts pienākums veikt iepirkumus no dominējošā piegādātāja, lai segtu visu vai būtisku daļu sava pieprasījuma. Šajā gadījumā, tā kā prasītājām ir dominējošais stāvoklis tirgū un šīs ekskluzivitātes klauzulas ir tikušas piemērotas kopējā pieprasījuma daļai, kuru nevar uzskatīt par nenozīmīgu, Komisija secina, ka prasītāju noslēgtie ekskluzīvo tiesību līgumi varētu būt — un tie faktiski arī bija — ierobežojoši, tādējādi kropļojot tirgu. Apstrīdētajā lēmumā vēl ir konstatēts, ka šajā gadījumā nav apstākļu, kuri varētu konkrēti pamatot

ekskluzivitātes vai līdzīgu klauzulu pielietošanu, un ka prasītājas nav spējušas pamatot savu praksi ar izmaksu ekonomiju.

14 Turpinot apstrīdētajā lēmumā ir norādīts, ka atlaidēm par individuālajiem daudzumiem, kuri atbilst visam vai gandrīz visam pieprasījumam, ir tāds pats efekts kā konkrētiem ekskluzīvo tiesību noteikumiem, jo tie paredz, ka klients visu vai gandrīz visu savu pieprasījuma apjomu iegādājas no dominējošā stāvoklī esošā uzņēmuma. Tas pats ir attiecināms uz atlaidēm pastāvīgajiem klientiem, proti, atlaidēm ar nosacījumu, ka klients visu vai gandrīz visu savu pieprasījuma apjomu iegādājas no dominējošā stāvoklī esošā uzņēmuma. Komisija uzskata, ka faktam, ka saistības par iepirkuma apmēriem ir izteiktas absolūtos skaitļos vai procentos, nav nozīmes saistībā ar līgumu vai nosacījumu ekskluzīvo raksturu. Attiecībā uz prasītāju noslēgtajiem līgumiem apstrīdētajā lēmumā ir precizēts, ka noteiktie kvantitatīvie mērķi ir uzskatāmi par individuālām saistībām, kuras atšķiras katram klientam neatkarīgi no tā nozīmīguma vai iepirkuma apmēriem, un kuri atbilst visam vai lielākajai daļai klienta pieprasījuma vai pat pārsniedz to. Apstrīdētajā lēmumā ir piebilsts, ka prasītāju stratēģijā ietilpa piesaistīt savus klientus, īpaši nozīmīgos klientus, ar līgumiem, kuru mērķis — no tirgus izslēgt konkurentus un liegt tiem jebkādas iespējas attīstīties — skaidri izriet no dokumentiem, kas saistīti ar prasītāju stratēģiju, to rīkotajām pārrunām un piedāvājumiem saviem klientiem. Ņemot vērā atpirkšanas automātu tirgus raksturu un paša produkta īpatnības, īpaši *RVM* ikgadējā pieprasījuma no klientiem pārskatāmību un relatīvo prognozējamību, Komisija uzskatīja, ka prasītāju rīcībā bija vajadzīgā tirgus informācija, lai visai reāli aplēstu katra klienta aptuveno pieprasījumu.

15 Turklāt attiecībā uz atlaižu praksi Komisija apstrīdētajā lēmumā ir norādījusi, ka atlaižu režīmi bija pielāgoti katram klientam un to maksimālās robežas bija piesaistītas katra klienta kopējam pieprasījumam vai vismaz būtiskai tā daļai. Tās esot tikušas

izstrādātas, pamatojoties uz katra klienta aptuveno pieprasījumu un/vai pagātnē veikto iepirkumu apjomu atkarībā no apstākļiem. Aicinājums veikt iepirkumus tikai vai gandrīz vienīgi pie prasītājām, kā norādīts apstrīdētajā lēmumā, bija īpaši iedarbīgs, ja prasītāju piemērotās maksimālās robežas tika kombinētas ar sistēmu, kuras ietvaros konkrētā gadījumā priekšrocība vai īpaša priekšrocība tika piešķirta par visiem pirkumiem, ko klients veicis attiecīgajā laika posmā, nevis tikai par iegādātajiem daudzumiem, kuri pārsniedz attiecīgo maksimālo robežu. Klientam, kurš uzsāka veikt iegādes pie prasītājām, kas ir visai iespējams scenārijs, ņemot vērā viņu stingro pozīciju tirgū, retroaktīvs režīms tādējādi radīja spēcīgu stimulu sasniegt vēlamo maksimālo robežu, lai samazinātu visu no prasītājām veikto pirkumu cenu. Šis stimuls auga tiktāl, ka klients pietuvojās minētajai maksimālajai robežai. Komisija ir konstatējusi, ka retroaktīvu atlaižu režīma un viena vai vairāku maksimālo daudzumu, kuri atbilst visam pieprasījumam vai būtiskai tā daļai, kombinācija ir būtisks stimuls visus vai gandrīz visus automātus iegādāties no prasītājām un mākslīgi paaugstina cenu pāriešanai pie kāda cita piegādātāja pat attiecībā tikai uz nelielu skaitu iekārtu. Tādēļ Komisija secināja, ka saskaņā ar judikatūru attiecīgie atlaižu režīmi ir kvalificējami kā līdzekļi uzticības panākšanai un tādējādi tās ir uzskatāmas par uzticības atlaidēm.

16 Visbeidzot apstrīdētajā lēmumā ir norādīts, — kā Tiesa lietās, kuru ietvaros tika taisīts Pirmās instances tiesas 2003. gada 30. septembra spriedums lietā T-203/01 *Michelin*/Komisija (*Recueil*, II-4071. lpp., 239. punkts; turpmāk tekstā — "spriedums lietā *Michelin II*") un 2003. gada 17. decembra spriedums lietā T-219/99 *British Airways*/Komisija (*Recueil*, II-5917. lpp., 293. punkts), ir atzinusi, ka, lai konstatētu ļaunprātīgu izmantošanu EKL 82. panta izpratnē, pietiek "pierādīt, ka dominējošā stāvoklī esošā uzņēmuma ļaunprātīgā darbība var ierobežot konkurenci vai, citiem vārdiem, šai darbībai var būt minētās sekas" — Komisija ir papildinājusi savu analīzi, pārbaudot prasītāju darbības *RVM* tirgū iespējamās sekas. Šajā sakarā apstrīdētajā lēmumā ir norādīts, ka visā pārbaudes laikā, tas ir, no 1998. līdz 2002. gadam, prasītāju tirgus daļa piecos attiecīgajos valstu tirgos bijusi uzskatāma par samērā stabilu. Tajā pat laikā

to konkurentu stāvoklis tirgū bija drīzāk vājš un nestabils. Viens no veiksmīgajiem konkurentiem, kurš ir sūdzības iesniedzējs, pameta tirgu 2003. gadā, kad tam bija izdevies iekarot 18 % no Vācijas tirgus 2001. gadā. Citi konkurējošie uzņēmumi, kuri bija pierādījuši savu potenciālu un spēju iegūt nozīmīgākas tirgus daļas, tika neitralizēti, kad prasītājas tos pārpirka, kā tas notika ar *Halton* un *Eleiko*. Turklāt Komisija norāda, ka prasītāju praktizēto izslēgšanas stratēģiju, kuru tās veica visu laiku no 1998. līdz 2002. gadam, ilustrēja tirgus daļu un tanī darbojošos uzņēmumu izmaiņas. Turklāt, kā izriet no apstrīdētā lēmuma, atsevišķi klienti bija sākuši iegādāties lielākus daudzumus izstrādājumu no konkurentiem pēc tam, kad tiem ar prasītājām bija beigušies ekskluzīvo tiesību līgumi. Papildus tam, ka nebija izmaksu efektivitātes, kas izskaidrotu prasītāju veikto praksi, arī izdevīgums patērētājiem nebija saskatāms. Tādējādi no apstrīdētā lēmuma izriet, ka prasītāju piedāvāto *RVM* cenas kopš pārdošanas apjomu palielināšanās nesamazinājās un, tieši pretēji, pārbaudes periodā šīs cenas saglabājās tādas pašas vai pat paaugstinājās.

D — *Naudas sods*

17 Apstrīdētajā lēmumā ir precizēts, ka prasītāju izdarītās ļaunprātīgās izmantošanas smaguma izvērtējumā ir jāņem vērā ne vien fakts, ka tās patvaļīgi īstenoja attiecīgās darbības savas izslēgšanas stratēģijas ietvaros, bet arī šīs ļaunprātības ģeogrāfiskais mērogs, proti, ka tā attiecās uz piecām EEZ līguma līgumslēdzējām valstīm: Vāciju, Nīderlandi, Austriju, Zviedriju un Norvēģiju. Komisija uzskatīja, ka vērā ir jāņem arī apstāklis, ka pārkāpums visos attiecīgajos valstu tirgos nenorisinājās visu attiecīgo laika posmu un ka katrā tirgū tā intensitāte laikā varēja mainīties.

18 Īpaši apstrīdētā lēmuma 394. apsvērumā ir teikts, ka pārkāpums attiecas uz šādām teritorijām un laika posmiem:

— Vācija: 1998.–2002. gads

— Nīderlande: 1998.–2002. gads

— Austrija: 1999.–2001. gads

— Zviedrija: 1999.–2002. gads

— Norvēģija: 1998.–2001. gads

19 Komisija secināja, ka pārkāpums ir bijis smags un naudas soda pamatsummu noteica EUR 16 miljonu apmērā par piecu gadu laika posmu no 1998. līdz 2002. gadam. Naudas soda pamatsumma tiek palielināta par 10 % par katru pilnu gadu, kurā izdarīts

pārkāpums. Noslēgumā apstrīdētajā lēmumā ir norādīts, ka nav vainu pastiprinošu vai mīkstinošu apstākļu.

20 Apstrīdētā lēmuma rezolutīvā daļa ir šāda:

"*1. pants*

[Prasītājas] ir pārkāpušas [EKL] 82. pantu un EEZ līguma 54. pantu laika posmā no 1998. līdz 2002. gadam, īstenojot izslēgšanas stratēģiju Vācijas, Nīderlandes, Austrijas, Zviedrijas un Norvēģijas [*RVM*] tirgos, izmantojot ekskluzīvo tiesību līgumus, individualizētus nolīgumus par daudzumu un individualizētas retroaktīvas atlaides, tādējādi noslēdzot tirgus konkurencei.

*2. pants*

Par iepriekš minēto pārkāpumu [prasītājām] solidāri tiek uzlikts naudas sods EUR 24 miljonu apmērā.

[..]"

**Tiesvedība un lietas dalībnieku prasījumi**

21 Ar prasības pieteikumu, kas Pirmās instances tiesas [tagad — Vispārējā tiesa] kancelejā iesniegts 2006. gada 14. jūnijā, prasītājas cēla šo prasību.

22 Tā kā Vispārējās tiesas palātu sastāvs tika mainīts, tiesnesis referents tika norīkots darbam piektajā palātā, kurai šī lieta tādējādi tika piešķirta izskatīšanai.

23 Pēc tiesneša referenta ziņojuma Vispārējā tiesa (piektā palāta) nolēma uzsākt mutvārdu procedūru. Lietas dalībnieku paskaidrojumi un to atbildes uz Vispārējās tiesas jautājumiem tika uzklausītas 2010. gada 14. janvāra tiesas sēdē.

24 Prasītāju prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

— atcelt apstrīdēto lēmumu;

— pakārtoti atcelt vai būtiski samazināt uzliktā naudas soda apmēru;

— piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, tostarp izdevumus, kas prasītājām radušies, lai izveidotu bankas garantiju saistībā ar to naudas soda samaksas pienākumu.

25 Komisijas prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

— prasību noraidīt;

— piespriest prasītājām atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

**Juridiskais pamatojums**

26 Prasītājas izvirza sešus pamatus. Pirmie pieci pamati būtībā attiecas uz apstrīdētā lēmuma atcelšanu vai naudas soda samazināšanu. Pirmais pamats ir saistīts ar to, ka Komisija esot izmantojusi acīmredzami nepareizus un neuzticamus pierādījumus, lai pierādītu, ka prasītājas ir īstenojušas izslēgšanas stratēģiju. Otrais pamats ir saistīts ar Komisijas pieļautu acīmredzamu kļūdu vērtējumā par to, vai ar prasītāju veikto praksi patiešām varēja ierobežot konkurenci, kā arī ar pamatojuma trūkumu. Trešais pamats ir saistīts ar Komisijas pieļautu acīmredzamu kļūdu vērtējumā par to, vai ar minēto praksi patiešām tika ierobežota konkurence. Ceturtais pamats ir saistīts ar acīmredzamu kļūdu tiesību piemērošanā, prasītāju praksi kvalificējot par prettiesisku *per se*. Piektais pamats ir saistīts ar acīmredzamu kļūdu, kuru Komisija pieļāvusi, secinot, ka ar nesaistošu vienošanos par daudzumu var pārkāpt EKL 82. pantu. Visbeidzot piektais pamats ir saistīts ar samērīguma un nediskriminācijas principu pārkāpumu, uzliekot naudas sodu.

I — *Par prasījumiem saistībā ar apstrīdētā lēmuma atcelšanu*

A — *Par pirmo pamatu, kas saistīts ar acīmredzami neprecīzu un nepietiekamu pierādījumu izmantošanu, lai konstatētu izslēgšanas stratēģijas pastāvēšanu un pierādītu konkrētu vienošanos pastāvēšanu starp prasītājām un klientiem un noteiktu to saturu*

27 Šim pamatam ir divas daļas. Pirmkārt, prasītājas uzskata, ka apstrīdētajā lēmumā nav pierādījumu, kas būtu pietiekami, lai pierādītu, ka tās ir īstenojušas stratēģiju konkurences ierobežošanai. Otrkārt, prasītājas norāda, ka apstrīdētā lēmuma pamatā ir neprecīzi un nepietiekami pierādījumi par vismaz 26 no 49 nolīgumu pastāvēšanu starp prasītājām un to klientiem un to saturu.

1. Par pirmo daļu, kas saistīta ar pierādījumiem, kuri nav pietiekami, lai pierādītu stratēģijas konkurences ierobežošanai īstenošanu

a) Lietas dalībnieku argumenti

28 Pirmkārt, prasītājas apstrīd, ka Komisija kā pierādījumu ir izmantojusi to iekšējo saraksti. Šajā sakarā prasītājas norāda, ka Komisijas savāktie dokumenti nav savā starpā saistīti un tie ir pilnīgi atdalīti no to konteksta. Turklāt prasītājas apgalvo, ka Komisija

nav ņēmusi vērā pierādījumus, kuri apstiprina, ka prasītāju nodoms ir bijis īstenot normālu konkurenci ar saviem konkurentiem. Prasītājas norāda, ka apstrīdētajā lēmumā nav ņemti vērā dokumenti, kuros pausta vēlme izmantot likumīgus konkurences līdzekļus.

29 Otrkārt, prasītājas uzskata, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā nav pārbaudījusi, vai *Tomra* grupa ir bijusi veiksmīga *RVM* tirgū laika posmā no 1998. līdz 2002. gadam, jo no 1997. līdz 2001. gadam tā bija vienīgā *RVM* "ar jaunu, revolucionāru tehnoloģiju" piegādātāja. Prasītājas uzskata, ka tā ir tāda kļūda apstrīdētajā lēmumā, kuras dēļ tas var tikt atcelts: to konkurences priekšrocība esot bijusi to tehnoloģija un, pamatojoties uz šo priekšrocību, tās nolēma darboties tirgū.

30 Treškārt, prasītājas norāda, ka, atsaucoties uz it kā pret konkurenci vērstiem nolīgumiem kā izslēgšanas stratēģijas pierādījumiem, Komisija nonāk argumentu lokā, jo tā apstrīdētajā lēmumā vairākas reizes arī citās tā daļās ir pieminējusi prasītāju izslēgšanas stratēģiju kā pierādījumu minēto nolīgumu pret konkurenci vērstajam raksturam. Tādēļ šie nolīgumi nevar būt par pierādījumu izslēgšanas stratēģijai. Pat ja Komisija būtu spējusi pierādīt tādu nolīgumu piemērus, kuri ir pretrunā EKL 82. pantam, tā tik un tā nevarētu paskaidrot, kā šis fakts apliecina to, ka laika posmā no 1998. līdz 2002. gadam visa uzņēmuma mērogā ir pastāvējusi izslēgšanas stratēģija.

31 Ceturtkārt, prasītājas apstiprina, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā, no vienas puses, procedūras patentu pārkāpumu sakarā vai [uzņēmumu] pārņemšanu nav uzskatījusi

par pārkāpuma daļu, bet, no otras puses, ir uzskatījusi, ka šīs procedūras un pārkāpumi pierāda prasītāju praktizēto izslēgšanas stratēģiju. Katrā ziņā Komisija neesot sniegusi nekādus pierādījumus, kas apliecinātu, ka prasītāju veiktā patentu aizsardzība vai to sadarbības pasākumi ar citiem uzņēmumiem vai to iegūšana ir izslēgšanas stratēģija. Prasītājas it īpaši norāda, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, kurā noteikts, ka intelektuālā īpašuma tiesību esamība nav uzskatāma par konkurences tiesību pārkāpumu, ja vien tā nav ļaunprātīga rakstura un tādējādi mēģinājums apstiprināt patentu vai citas intelektuālā īpašuma tiesības valsts tiesā nav uzskatāms par Kopienu konkurences tiesību pārkāpumu.

32 Komisija prasītāju izvirzītos argumentus apstrīd.

b) Vispārējās tiesas vērtējums

33 Vispirms ir jānorāda, ka apstrīdētā lēmuma 97. un nākamajos apsvērumos ir apkopota prasītāju pret konkurenci vērstā stratēģija. Tā šajā sakarā norāda:

"*Tomra* [grupas] stratēģijas pamatā bija politika, kuras mērķis bija saglabāt dominējošo stāvokli tirgū, it īpaši izmantojot tādas metodes kā [..] jaunu tirgus dalībnieku iekļūšanas tirgū kavēšana; [..] rūpes par to, lai esošie konkurenti saglabātos vāji un to attīstības iespēju ierobežošana, un [..] noslēgumā tos novājināt un iznīcināt, pārpērkot vai kā citādi, [it īpaši] tā rīkojoties ar konkurentiem, kurus *Tomra* [grupa] uzskata par

potenciāli bīstamākiem sāncenšiem. Lai sasniegtu šo mērķi, *Tomra* [grupa] ir izmantojusi dažādas pret konkurenci vērstas darbības, īpaši ekskluzīvo tiesību nolīgumus un nolīgumus par piegādātāja privilēģijām, kā arī nolīgumus par individualizētiem daudzumiem vai individualizētus retroaktīvu atlaižu režīmus."

34 Turpinājumā apstrīdētajā lēmumā ir minēts, ka "*Tomra* [grupas] vispārējo stratēģiju apliecina ne tikai grupas izmantotais darbību klāsts, [bet] par to ir notikušas arī vairākkārtējas diskusijas grupas iekšienē — sanāksmēs, konferencēs vai dokumentu, piemēram, vēstuļu apmaiņas veidā".

35 Tādēļ ir jānorāda, ka Komisija, pirms norādīt dažādās prasītāju pret konkurenci vērstās darbības, ir pamatoti pārbaudījusi prasītāju iekšējos dokumentus. Šāda dokumentācija var atklāt, vai izslēgšana no konkurentu loka ir bijusi iecerēta vai, tieši pretēji, ļaut rast citu izskaidrojumu attiecīgajai praksei. Šajā lietā prasītāju iekšējie dokumenti ļāva Komisijai prasītāju darbības novietot to kontekstā un apstiprināt šo darbību vērtējumu. Turklāt ir jāpiebilst, ka Komisijas apstrīdētajā lēmumā paustie secinājumi nevienā gadījumā nav bijuši pamatoti tikai uz kādu atsevišķu prasītāju dokumentu, bet gan ar veselu dažādu pierādījumu spektru.

36 Pirmkārt, attiecībā uz apgalvojumu, ka no apstrīdētā lēmuma ir redzams, ka Komisija nav ņēmusi vērā dokumentus, kuros pausts prasītāju nodoms izmantot likumīgus konkurences paņēmienus, ir jānorāda, ka faktiski ir atbilstoši, ja apstrīdētajā lēmumā vispirms ir vērsta uzmanība uz prasītāju darbībām, kas vērstas pret konkurenci, nevis uz to likumīgajām darbībām, jo Komisijai ir jāpierāda tieši šo darbību pastāvēšana.

Turklāt ir arī jāuzsver, ka apstrīdētajā lēmumā netiek slēpts, ka atsevišķos prasītāju iekšējos dokumentos ir minēti arī citi līdzekļi likumīgas konkurences cīņas īstenošanai (skat., piemēram, apstrīdētā lēmuma 100. apsvērumu).

37 Otrkārt, attiecībā uz prasītāju apgalvoto tehnoloģisko priekšrocību ir jānorāda, ka šīs priekšrocības pieminēšana apstrīdētajā lēmumā nekādi nebūtu ietekmējusi Komisijas secinājumus. Prasītājas nepierāda, kādā veidā to izstrādātā tehnoloģija varētu attaisnot to praksi. Turklāt, ja šī tehnoloģija bija tik acīmredzami pārāka par konkurentu tehnoloģijām, ka klienti tādēļ nekad nepirktu konkurentu izstrādājumus, kļūst vēl grūtāk pamatot ekskluzīvo tiesību līgumu, kā arī individuālo nolīgumu par daudzumiem un citu atlaižu sistēmu izmantošanu.

38 Treškārt, attiecībā uz apstrīdētajā lēmumā radušos argumentu noslēgto loku saistībā ar pret konkurenci vērstajiem nolīgumiem un izslēgšanas stratēģiju, ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ļaunprātīgas izmantošanas jēdziens ir objektīvs jēdziens, kas ietver dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma rīcību, kura var ietekmēt struktūru tirgū, kurā tieši attiecīgā uzņēmuma klātbūtnes dēļ konkurence jau ir pavājinājusies, un kas, izmantojot līdzekļus, kuri atšķiras no tiem, kas pastāv normālas preču un pakalpojumu konkurences apstākļos uz uzņēmēju sniegto pakalpojumu pamata, apgrūtina joprojām tirgū esošā konkurences līmeņa saglabāšanu vai konkurences palielināšanos (Tiesas 1979. gada 13. februāra spriedums lietā 85/76 *Hoffmann-La Roche*/Komisija, *Recueil*, 461. lpp., 91. punkts, un Pirmās instances tiesas 2005. gada 14. decembra spriedums lietā T-210/01 *General Electric*/Komisija, Krājums, II-5575. lpp., 549. punkts).

39 Saskaņā ar šo judikatūru Komisija apstrīdētā lēmuma 97. un nākamajos apsvērumos ir atzinusi, ka prasītāju darbības, pārbaudītas kontekstā un kombinētas ar virkni citu elementu, tostarp pašu prasītāju iekšējiem dokumentiem, ir uzskatāmas par vērstām pret konkurenci. Tādējādi — pretēji prasītāju nostājai — apstrīdētā lēmuma pamatā nekādā gadījumā nav bijušas prasītāju darbības vai stratēģija vien, lai pamatotu konkurences tiesību pārkāpumu.

40 Visbeidzot, attiecībā uz prasītāju ierosinātajām patentu tiesību pārkāpuma procedūrām un veikto uzņēmumu pārpirkšanu pietiek norādīt, ka apstrīdētā lēmuma 106. un 107. apsvērumā ir skaidri apstiprināts, ka šīs darbības neietilpst dominējošā stāvokļa ļaunprātīgajā izmantošanā. Tādējādi runa ir vienīgi par attiecīgajiem faktiem, kuri ļauj izprast prasītāju darbības to kontekstā, bet kuri nekādā veidā neietekmē apstrīdētajā lēmumā izdarīto pārkāpuma konstatāciju.

41 Tādēļ šī pirmā pamata pirmā daļa ir jānoraida.

2. Par otro daļu, kas saistīta ar neprecīziem un nepietiekamiem pierādījumiem par dažu nolīgumu starp prasītājām un to klientiem pastāvēšanu un to saturu

42 Šo daļu var iedalīt četrās apakšsadaļās. Pirmā apakšsadaļa attiecas uz ekskluzīvo tiesību līgumiem pirms 1998. gada, otrā apakšsadaļa attiecas uz nolīgumiem, kuros prasītājām piešķirts "vēlamā, galvenā vai primārā piegādātāja" statuss, trešā apakšsadaļa attiecas uz individualizētajiem nolīgumiem par daudzumu un retroaktīvo atlaižu režīmiem, visbeidzot, ceturtā apakšsadaļa attiecas uz nolīgumu daļu, kuri attiecas uz

četrām no piecām apstrīdētajā lēmumā analizētajām valstīm un kurus, kā norādījušas prasītājas, Komisija nebija izvērtējusi atbilstošā veidā.

a) Par ekskluzīvo tiesību līgumiem pirms 1998. gada

Lietas dalībnieku argumenti

43 Prasītājas uzsver, ka 9 no 21 ekskluzīvo tiesību nolīgumiem ir tikuši noslēgti pirms apstrīdētajā lēmumā aplūkotā perioda (1998.–2002. gads) un tādēļ tie nevar būt veicinājuši konkurentu izslēgšanu no tirgus minētajā periodā. Prasītājas no tā secina, ka minētajiem 9 nolīgumiem lēmumā nebija jābūt norādītiem un tie nebija arī jāņem vērā, aprēķinot naudas sodu.

44 Kaut arī Komisija savā aizstāvības rakstā norāda, ka tā vērtējumā minētos nolīgumus nav ņēmusi vērā, prasītājas vaicā, kādēļ tad tie ir uzskaitīti apstrīdētā lēmuma 296. apsvērumā kā attiecināmi uz pārkāpumu.

45 Komisija prasītāju izvirzītos argumentus apstrīd.

Vispārējās tiesas vērtējums

46 Šajā sakarā ir jākonstatē, ka faktiski 9 minētie ekskluzīvo tiesību nolīgumi (proti, nolīgumi ar *AS Butikkdrift* attiecībā uz 1995. un 1996. gadu, *Kiwi Minipris Norge* attiecībā uz 1996. gadu, *Køff Hedmark* attiecībā uz 1996. gadu, *Rema 1000* attiecībā uz 1996. gadu, *AKA/Spar Norge* attiecībā uz 1997. gadu, *Rewe Wiesloch* un *Rewe Hungen* attiecībā uz 1997. gadu, *De Boer Unigro* attiecībā uz 1997. gadu un *Samenwekende van den Broek Bedrijven* attiecībā uz 1997. gadu), kas minēti apstrīdētā lēmuma 296. apsvērumā kā nolīgumi, kuri ir pretrunā EKL 82. pantam un EEZ līguma 54. pantam, attiecas uz laika posmu pirms perioda, kas aplūkots apstrīdētajā lēmumā (1998.–2002. gads). Tādēļ ir skaidrs, ka Komisija ir pieļāvusi kļūdu, šos nolīgumus minēdama attiecīgajā apsvērumā, un šo apstākli Komisija pati arī ir atzinusi savos rakstveida apsvērumos.

47 Katrā ziņā ir jāteic, ka, no vienas puses, naudas soda aprēķinā nav ņemts vērā neviens fakts, kurš ir iestājies pirms 1998. gada, un, no otras puses, Komisija apstiprina — kam nav iebildušas prasītājas —, ka pirms 1998. gada noslēgtie nolīgumi nav tikuši ņemti vērā, novērtējot pieprasījuma daļu, uz kuru prasītāju konkurenti nevarēja pretendēt, un ka tādējādi secinājumi par prasītāju īstenoto izslēgšanas stratēģiju ir izdarīti pilnībā neatkarīgi no šiem deviņiem nolīgumiem.

48 Iedziļinoties pārējās apstrīdētā lēmuma daļās, zūd jebkādas šaubas šajā sakarā (skat., piemēram, apstrīdētā lēmuma 134., 159., 166., 242., 264., 269., 394., 417. un 418. apsvērumu), un ir jāsecina, ka Komisija nav atsaukusies uz nekādiem pirms 1998. gada izdarītiem pārkāpumiem. Tādēļ šis iebildums nav pieņemams.

b) Par nolēmumiem, kuros prasītājām piešķirts "vēlamā, galvenā vai primārā piegādātāja" statuss

Lietas dalībnieku argumenti

49 Prasītājas apgalvo, ka Komisija ir "automātiski" par ekskluzīvo tiesību līgumiem kvalificējusi tādus nolīgumus, kuros klients ir apņēmies saglabāt prasītājas par "vēlamajiem, galvenajiem vai primārajiem piegādātājiem", kaut arī to teksts esot bijis pārāk nekonkrēts, lai šos nolīgumus kvalificētu par ekskluzīviem saskaņā ar līgumtiesībām. Turklāt, kaut arī attiecīgie klienti *RVM* pirka no prasītāju konkurentiem minēto it kā ekskluzīvo tiesību līgumu darbības laikā un klienti tika apgalvojuši, ka šie līgumi nav bijuši ekskluzīvi, Komisija tik un tā tos ir uzskatījusi par ekskluzīviem.

50 Prasītājas uzskata, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā nav izvērtējusi, vai no valsts līgumtiesību aspekta ir tikušas radītas ekskluzīvas izpildu tiesības. Faktiski apstrīdētajā lēmumā nav nekādas līgumu analīzes, pamatojoties uz valsts tiesībām. Apstrīdētajā lēmumā un informācijas pieprasījumos, kurus Komisija tika nosūtījusi pirms tā pieņemšanas, neskaidras vienošanās, kurām nav saistoša izpildu spēka, tiek aplūkotas caur tādu pašu prizmu kā formāli, izpildāmi līgumi. Prasītājas uzskata, ka, lai arī tas būtu pieļaujami saistībā ar karteļiem EKL 81. panta izpratnē, tomēr tas nav akceptējami attiecībā uz ekskluzīvo tiesību līgumiem EKL 82. panta izpratnē. Ja vien ekskluzivitātes pienākuma izpilde nav paredzēta valsts līgumtiesībās, tas nekavē nedz konkurentu pārdot klientam, nedz klientu pieņemt piedāvājumu. Tāpat tam nevar būt *ex ante* atturošas iedarbības attiecībā uz klientiem.

51 Turklāt apstrīdētajā lēmumā saistībā ar Komisijas secinājumiem par dokumentu līgumisko raksturu esot norādīti neatbilstoši pierādījumi, kā, piemēram, prasītāju iekšējas vienošanās, paziņojumi presei vai *Tomra* grupas gada ziņojums, kas ir šīs grupas vienpusēji, ar klientiem nesaistīti paziņojumi. Komisija neesot veikusi nekādu šo paziņojumu pierādījumu vērtības pārbaudi atbilstoši valstī spēkā esošajām līgumtiesībām.

52 Visbeidzot prasītājas norāda, ka nolīgumos ar diviem iepirkumu grupējumiem *Superunie* (Nīderlandē 2001. gadā noslēgts nolīgums) un *ICA/Hakon* (Zviedrijā un Norvēģijā 2000.–2002. gadā noslēgts nolīgums) šo grupējumu biedriem juridiski nebija paredzēts pienākums *RVM* iegādāties tikai no prasītājām un ka neesot nekādu pierādījumu tam, ka ar šiem nolīgumiem būtu ticis izdarīts stingrs "spiediens vai radīts nepārprotams stimuls" neatkarīgajiem mazumtirgotājiem iegādāties visus *RVM* no prasītājām.

53 Īpaši attiecībā uz nolīgumu ar *Superunie* prasītājas norāda, ka apstrīdētajā lēmumā nav nekādu pierādījumu, ka šis nolīgums varētu noteikt pienākumu neatkarīgajiem veikaliem, kas ietilpst *Superunie*, piespiedu kārtā iegādāties 130 *RVM* no prasītājām. Komisija drīzāk esot izvairījusies no pierādīšanas pienākuma, apgalvodama, ka "nav pierādījumu, kas liecinātu par to, ka grupējuma biedri nebija saistīti [..]" ar līgumu. Ja biedri būtu saņēmuši izdevīgāku piedāvājumu no prasītāju konkurenta, Komisija, kā uzskata prasītājas, nav paskaidrojusi, kādēļ biedri tomēr izlēma iegādāties pie prasītājām, ņemot vērā juridiski nesaistošo vienošanos ar to organizācijas centrālo struktūrvienību.

54 Komisija prasītāju izvirzītos argumentus apstrīd.

Vispārējās tiesas vērtējums

55 Vispirms ir jāiebilst prasītāju apgalvojumam par to, ka Komisija ir "automātiski" par ekskluzīvo tiesību līgumiem kvalificējusi tādus nolīgumus, kuros klients ir apņēmies saglabāt prasītājas par "vēlamajiem, galvenajiem vai primārajiem piegādātājiem". Apstrīdētā lēmuma 114.–122. un 286. apsvērums liecina par pretējo, jo tajos ir detalizēti izklāstīta Komisijas pieeja un konstatējumi šajā sakarā.

56 Turklāt, kaut arī atsevišķi klienti mēģināja "privileģētā piegādātāja" līgumos ietvert noteikumu, saskaņā ar kuru tiem "izmēģinājuma nolūkiem" ir ļauts iegādāties preci no citiem piegādātājiem, tas tādējādi tikai apstiprina secinājumu, ka līgumi bija ekskluzīvi un iespēja iegādāties iekārtas no konkurentiem bija izņēmums, kas ierobežots vienīgi ar šo iekārtu izmēģināšanu.

57 Turklāt Komisija apstrīdētajā lēmumā "privileģētā piegādātāja" līgumus par ekskluzīviem ir kvalificējusi, pamatojoties uz pieejamajiem pierādījumiem par prasītāju nolūkiem. Šie pierādījumi apliecina, ka līgumos bija paredzētas ekskluzīvas tiesības un tie kā tādi tika uztverti neatkarīgi no jautājuma par to izpildu raksturu no valsts līgumtiesību viedokļa.

58 Līgumā ar *Royal Ahold*, piemēram, *Tomra* [grupa] ir kvalificēta kā "galvenais piegādātājs". Tomēr *Tomra Systems ASA* sarunu ar šo klientu ietvaros sniedza šādu informāciju (skat. apstrīdētā lēmuma 139. apsvērumu un 267. zemsvītras piezīmi):

"Mēs tomēr vēlētos, lai *Tomra* [grupa] tiktu atzīta par "ekskluzīvu" ar atpirkšanas automātiem saistīto pakalpojumu sniedzēju *Ahold*. Varētu izmantot citus vārdus, nevis

"ekskluzīvs", lai paustu pušu galveno nodomu. Tomēr neatkarīgi no vārdu izvēles, tāds līgums, par kuru mēs risinājām sarunas, katrā ziņā paredz, ka *Tomra* ir jābūt tiesīgai uzstādīt automātus [..] katrā jaunā veikalā, kur nepieciešami atpirkšanas automāti, un [..] beidzoties esošajiem līgumiem, katrā veikalā, kuru pašlaik apkalpo cits atpirkšanas automātu piegādātājs."

59 Attiecībā uz prasītāju apgalvojumu, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā neesot izanalizējusi līgumu ekskluzīvo raksturu no valstī spēkā esošo līgumtiesību viedokļa, ir jāatgādina, ka, lai konstatētu, ka dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma darbības ir dominējoša stāvokļa ļaunprātīga izmantošana EKL 82. panta izpratnē, nav nepieciešams, lai tās pircējiem būtu juridiski saistošas. Pietiek ar to, ka šīs darbības rada stimulu klientiem nevērsties pie konkurējošiem piegādātājiem un visu vai lielāko daļu sava pieprasījuma iegādāties tikai no iepriekš minētā uzņēmuma (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Hoffmann-La Roche*/Komisija, 89. un 90. punkts).

60 Šajā sakarā ir jānorāda, ka bieži vien attiecīgajos līgumos *Tomra* grupa ir kvalificēta ne vien par attiecīgā klienta "vēlamo, galveno vai primāro piegādātāju", bet arī paredzētas kvantitatīvas saistības vai progresīvas retroaktīvas atlaides, kas atkarīgas no konkrēta daudzuma iegādes. Līgumi attiecībā uz 2000.–2002. gadu ar Nīderlandes grupu *Royal Ahold* un ar *ICA/Hakon/Ahold* attiecībā uz Zviedriju un Norvēģiju ir šāda veida līgumu piemēri.

61 Visbeidzot attiecībā uz lēmumiem starp prasītājām un tādām tirdzniecības grupām kā *Superunie* un *ICA/Hakon* ir jānorāda, ka, pirmkārt, prasītājas nav apstrīdējušas, ka

šie līgumi bija saistoši tirdzniecības grupām, kas tos bija parakstījušas, un ka, otrkārt, jautājums par to, vai tie ietekmēja arī to biedru kā pircēju uzvedību, tādējādi nav atkarīgs no formālas analīzes.

62 Ir jāteic, kā to norādījusi arī Komisija, ka, ja nosacījumi, par ko tika panākta vienošanās, ir atkarīgi no zināmu daudzumu iegādes visai tirdzniecības grupai kopumā, attiecībā uz šādu līgumu ir pašsaprotami, ka grupa skubinās savus biedrus veikt iepirkumus, lai sasniegtu noteikto mērķi.

63 Turklāt apstāklis, ka līgumā ar *ICA Ahold/Hakon* iepirkuma mērķis bija sasniegts (skat. apstrīdētā lēmuma 171. apsvērumu), pierāda, ka tirdzniecības grupas centrālajai struktūrvienībai bija ietekme uz neatkarīgo mazumtirgotāju darbībām.

64 Turklāt līgumā ar *Superunie* bija skaidri minēts katrs no biedriem un automātu skaits, kas tiem jāiegādājas.

65 Visbeidzot — kā Komisija ir pamatoti norādījusi — ir jāuzsver, ka lietas materiālos faktiski ir vairākas norādes uz to, ka līguma izpilde tika stingri uzraudzīta un ka uz neatkarīgajiem mazumtirgotājiem tika izdarīts spiediens.

66 Šajā sakarā kā piemērs ir jāmin *Tomra Europe* 2001. gada 16. februāra vēstule *ICA Ahold* par 2000. gada 13. oktobra līgumu, kurā paustas prasītāju bažas par *ICA* iepirkumu ritmu saskaņā ar līgumu un atgādināts, ka *ICA* "ir apņēmusies centrālo struktūrvienību līmenī darīt visu iespējamo, lai atbalstītu *Tomra* [grupu] ikvienā no saviem

veikaliem un mudinātu savus franšīzes ņēmējus paātrināt veco automātu nomaiņu un saglabāt 100 % uzticību šim līgumam". Vēstulē ir precizēts, ka *ICA* centrālais atbalsts "līdz šim nav bijis acīmredzami efektīvs" un ka *ICA* paziņojums par pamudinājumiem saviem franšīzes ņēmējiem saskaņā ar šo līgumu neesot bijis pietiekams. *Tomra Europe* līdz ar to aicināja *ICA* veikt ārkārtas pasākumus līgumā paredzētā plāna izpildei.

67 Ņemot vērā iepriekš minēto, šis prasītāju iebildums ir jānoraida.

c) Par nolīgumiem par individualizētajiem daudzumiem un individualizētiem retroaktīvo atlaižu režīmiem

Lietas dalībnieku argumenti

68 Prasītājas uzskata, ka nav nekādu pierādījumu tam, ka tās būtu spējušas pareizi aplēst klienta vajadzības.

69 Tās norāda, ka, pirmkārt, Komisija apstrīdētajā lēmumā ir minējusi, ka klienti līguma darbības laikā tās netika informējuši par sava kopējā vai gandrīz visa *RVM* pieprasījuma apmēriem.

70 Otrkārt, tās uzskata ka, ja *RVM* pieprasījums būtu tikai vienreizējs un neregulārs — kā tas ir norādīts arī apstrīdētajā lēmumā —, tad *RVM* skaits, ko klients iegādājies iepriekšējā gada laikā, neļautu prasītājām aplēst visu vai gandrīz visu šī paša klienta pieprasījuma apmēru nākamajā gadā.

71 Turklāt prasītājas apstrīd Komisijas apgalvojumu, ka katra klienta pieprasījums esot viegli nosakāms, "jo to veido vai palielina pienākums nodot taru". Šajā sakarā prasītājas norāda, ka nevienā no piecām valstīm, kurās ir noticis apgalvotais pārkāpums, laika posmā no 1998. līdz 2002. gadam nav bijis pienākums obligāti nodot taru.

72 Treškārt, Komisija esot netieši pieļāvusi, ka prasītājas nebija spējīgas aplēst savu klienta visa vai gandrīz visa *RVM* pieprasījuma apmērus, visā lēmumā kā komercnoslēpumu izdzēšot visus ciparus, kas tieši vai netieši atspoguļoja *RVM* tirdzniecības apmērus iepriekšējos gados.

73 Visbeidzot prasītājas apstiprina, ka reti bija gadījumi, kad saistības un mērķi attiecībā uz daudzumu atbilda klientu faktiskajiem iepirkumu apjomiem. Faktiskais iepirkumu apjoms parasti bija vai nu krietni zemāks, vai krietni pārsniedza apgalvotos nolīgumus par daudzumiem, jo klienti *RVM* iegādājās arī no prasītāju konkurentiem. Šī viedokļa pamatojumam prasītājas iesniedz ekonomistu izstrādātu ziņojumu, kurā ir norādīts katra klienta faktisko iepirkumu apmērs un tas ir salīdzināts ar apgalvotajām saistībām par daudzumu.

74 Prasītājas norāda, ka šajā ziņojumā ietvertie empīriskie dati liecina, ka sistemātiski faktiski *RVM* iepirkumi bija svarīgāki par līgumtiesiskajiem daudzumiem. Tas

atbilstot faktam, ka prasītājas spējot piedāvāt "revolucionāru tehnoloģiju", kuru klienti katrā ziņā vēloties savās tirdzniecības vietās. Turpretim tas neatbilstot apstrīdētajam lēmumam (skat. 123. apsvērumu), jo tajā ir apgalvots, ka nolīgumos paredzētie pirkumi "pilnībā vai gandrīz" atbilst *RVM* skaitam, kurus klients nopirka līguma darbības laikā.

75 Komisija prasītāju argumentus apstrīd.

Vispārējās tiesas vērtējums

76 Attiecībā uz individualizētajiem nolīgumiem par daudzumiem un individualizētu retroaktīvu atlaižu režīmiem prasītājas apgalvo, ka nav pierādījumu tam, ka tās attiecīgajā laikposmā būtu varējušas pareizi novērtēt savu klientu pieprasījumu pēc *RVM*. Prasītājas norāda, ka šādu darbību prettiesiskums ir atkarīgs no piegādātāju spējas paredzēt klientu vajadzības.

77 Vispirms ir jānorāda, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā tiešām ir atzinusi, ka nolīgumi par daudzumiem un atlaižu režīmi tika individuāli pielāgoti katram klientam un ka maksimālās robežas bija identiskas klienta kopējam pieprasījumam vai lielākajai tā daļai (skat., piemēram, apstrīdētā lēmuma 319. apsvērumu).

78 Tādēļ var piekrist — kā to norāda prasītājas —, ka apstrīdētā lēmuma pamatā esošais pieņēmums par nolīgumiem par daudzumu un atlaižu režīmiem ir pamatots ar apstākli, ka prasītājas varēja individuāli pielāgot pat šos nolīgumus, zinādamas katra klienta pieprasījumu. Prasītāju argumenta pamatā ir apstāklis, ka tās patiesībā neesot bijušas spējīgas precīzi novērtēt klientu vajadzības un tādēļ Komisija neesot bijusi tiesīga apgalvot par individualizētiem nolīgumiem. Tādēļ ir jāpārbauda, vai Komisija šajā sakarā ir pieļāvusi kļūdu.

79 Pirmkārt, ir jānorāda, ka klients reizēm tika atzīmējis paredzamo pieprasījumu, kā, piemēram, līguma ar *Rimi Svenska* sakarā. Turklāt savā atbildē uz paziņojumu par iebildumiem prasītājas norāda, ka līguma sarunu fāzē "ir normāli un nepieciešami, lai abām pusēm būtu aptuvena nojausma par daudzumiem, tas ir, ierīču skaitu, kurš varētu būt līguma priekšmets".

80 Otrkārt, prasītāju apgalvojums par to, ka Komisija esot konstatējusi, ka mērķi esot tikuši izvirzīti, pamatojoties uz vienīgi uz iepirkumiem pagātnē, ir kļūdains. Tieši pretēji, Komisija apstrīdētajā lēmumā pamatoti ir norādījusi, ka, ņemot vērā *RVM* tirgus īpatnības, katra klienta pieprasījumu ir samērā viegli paredzēt. Lai noteiktu klientu pieprasījumu nākotnē, prasītāju rīcībā bija dažādi līdzekļi: klientu pašu sniegtās norādes, klientu iepirkums iepriekšējā vai iepriekšējos gados, acīmredzami dati par konkrētiem faktoriem (tirdzniecības vietu skaits un lielums, atpirkšanas sistēmas esamība vai paredzamā uzstādīšana), kā arī prasītāju pašu veiktie tirgus pētījumi, pamatojoties uz to padziļinātajām zināšanām par šo tirgu (skat. apstrīdētā lēmuma 298. apsvērumu).

81 Īpaši attiecībā uz prasītāju argumentu par to, ka nevienā no piecām valstīm, uz kurām attiecās apstrīdētais lēmums, nav iesviesta obligāta taras nodošanas sistēma laika

posmā no 1998. līdz 2002. gadam, ir jānorāda, ka *RVM* pieprasījums pieauga, paredzot taras nodošanas sistēmas ieviešanu, piemēram, Vācijā 2000. un 2001. gadā, kaut arī šī sistēma faktiski ieviesta tikai 2002. gada beigās (skat. apstrīdētā lēmuma 188., 219. un 221. apsvērumu). Tāpat arī "brīvprātīgās" izlietotā dzērienu iepakojuma savākšanas sistēmas, kā, piemēram, Norvēģijā pastāvošā, ir acīmredzami un paredzami ietekmējušas *RVM* pieprasījumu (skat. apstrīdētā lēmuma 242. apsvērumu).

82 No tā izriet, ka, pretēji prasītāju apgalvotajam, pieprasījums, kas "neatkārtojas" un ir "neregulārs" katrā ziņā, kā tas ir šajā gadījumā, var būt viegli paredzams.

83 Attiecībā uz klientu sniegtās informācijas par pirkumiem no konkurentiem konfidencialitāti apstrīdētajā lēmumā ir jānorāda, ka šo apstākli nevar izmantot, lai secinātu, ka prasītājas nevarēja aplēst savu klientu pieprasījumu. Klientu konfidencialitātes prasība norāda vienīgi, ka tie nevēlas prasītājām atklāt pirkumus, ko tie veikuši no konkurentiem.

84 Visbeidzot attiecībā uz sistēmiskas sakarības trūkumu starp apgalvotajiem nolīgumiem un klientu faktiski veiktajiem iepirkumiem ir jānorāda, ka prasītāju iesniegtā pētījuma pamatā ir nepareiza apstrīdētā lēmuma izpratne. Apstrīdētajā lēmumā ir norādīts, ka attiecīgie nolīgumi lielākoties bija par visu vai būtisku daļu klientu faktiskā pieprasījuma līguma darbības laikā un nevis, ka nolīgtajiem daudzumiem būtu bijis jāatbilst *ex-post* kopējam faktiskajam pieprasījumam (skat. apstrīdētā lēmuma 102., 108., 123., 124. un 127. apsvērumu).

85 Turklāt apstrīdētajā lēmumā ir precizēts, ka gadījumos, kad nolīgumos paredzētie mērķi neatbilda kopējam klienta pieprasījumam, tie atbilda vismaz 75–80 % kopējā pieprasījuma (skat., piemēram, apstrīdētā lēmuma 159. apsvērumu).

86 Katrā ziņā ir jānorāda, ka prasītāju iesniegtais statistiskais pētījums šķiet apstiprinām pieņēmumu, kurš ir apstrīdētā lēmuma pamatā. Prasītāju vēlāk veiktā analīze būtībā atklāj, ka faktiskie iepirkuma daudzumi lielākajā daļā gadījumu ir nedaudz pārsnieguši nolīgumos par daudzumu paredzētos. Šo secinājumu apstiprina salīdzinošā tabula, ko Komisija ir iesniegusi, kurā nolīgumi par daudzumu un izmantotās mērķtiecīgās atlaides ir salīdzinātas ar klientu faktiski veiktajiem iepirkumiem.

87 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, arī šis iebildums ir jānoraida.

d) Par atsevišķu Vācijā, Nīderlandē, Zviedrijā un Norvēģijā noslēgto līgumu novērtējumu

88 Prasītājas apgalvo, ka attiecībā uz četrām no piecām apstrīdētajā lēmumā analizētajām valstīm, kuru teritorijā tika izdarīts attiecīgais pārkāpums, lielākā daļa šajā lēmumā minēto līgumu ir tikuši vērtēti nesaskaņotā veidā. Tādēļ šos līgumus Komisija nedrīkstēja ņemt vērā un šis iemesls esot pietiekams, lai apstrīdēto lēmumu atceltu. Prasītājas nav apstrīdējušas Austrijā noslēgto līgumu analīzi. Tādēļ prasības pirmais pamats uz šīs valsts tirgu neattiecas.

89 Tādējādi ir jāpārbauda iebildumi sakarā ar līgumiem, kas attiecas uz Vāciju, Nīderlandi, Zviedriju un Norvēģiju.

Vācija

90 Prasītājas apgalvo, ka vairāk nekā puse līgumu attiecībā uz Vāciju, kurus norādījusi Komisija, nepastāv vai arī tajos nav ietverti nekādi ekskluzivitātes noteikumi, nolīgumi par daudzumiem vai retroaktīvas atlaides.

91 Komisija prasītāju izvirzītos argumentus apstrīd.

— *Edeka Bayern-Sachsen-Thüringen* (1998. un 1999. gads)

92 Prasītājas apgalvo, ka līgums nebija ekskluzīvs un ka tajā bija paredzēts tikai tas, ka klientam *RVM* no prasītājām ir jāiegādājas intensīvi. Klientam katrā ziņā bija ļauts izmēģināt konkurentu iekārtas, kā arī tās iegādāties, ja tām būtu būtiskas priekšrocības.

93 Prasītājas piebilst, ka Komisija neesot pierādījusi, ka līgumu varētu uzskatīt par ekskluzīvu.

94 Ir jāteic, ka, pretēji prasītāju nostājai, līgums sākotnēji bija paredzēts kā ekskluzīvs līgums. Šo argumentu apstiprina saruna starp abām sabiedrībām, kas *Tomra* Vācijas filiālē tika izplatīta pa e-pastu.

95 Turklāt ir jāuzsver, ka, ja līgums nav ekskluzīvs, klients var izvēlēties pats un var iegādāties pie jebkuriem konkurentiem. Parasti klientam nav jāpierāda, ka konkurentam ir "būtiskas priekšrocības", kā tas ir šajā gadījumā.

96 Attiecībā uz argumentu, ka līgumā ir paredzēts, ka *Edeka Bayern-Sachsen-Thüringen* var izmēģināt prasītāju konkurentu izstrādājumus, ir jānorāda, ka, pirms pasūtīt iekārtu jaunam piegādātājam, tas kādu laiku vispirms ir jāizmēģina; ekskluzivitātes periods tādējādi nav nesavietojams ar tiesībām izmēģināt konkurentu izstrādājumus. Tomēr līgumā, kurš nav uzskatāms par ekskluzīvu, nav iemesla iekļaut šāda veida noteikumu.

97 Tādēļ ir jāteic — kā pamatoti ir uzsvērusi Komisija —, ka līgumā parasti nav noteikumu, ar ko tiek ierobežota vai orientēta klienta izvēle. Tādi noteikumi kā klientam dota iespēja kādu laiku izmēģināt konkurentu izstrādājumus vai noteikums, kas liedz iepirkties pie konkurentiem, ja vien tam nav būtiskas priekšrocības, nenorāda, ka līgums nav ekskluzīvs.

98 Tādējādi šis iebildums ir jānoraida.

— *Edeka Handelsgesellschaft Hessenring* (1999. gads)

99 Prasītājas apstrīd veidu, kādā Komisija ir analizējusi 1999. gada līgumu, norādot, ka tā nav sniegusi nekādus pierādījumus, kas apliecinātu, ka 2 miljonu vācu marku (DEM) maksimālā robeža individuālās atlaides 0,5 % apmērā iegūšanai ir izrādījusies individuālo atlaižu sistēma, kuras pamatā ir viss vai gandrīz viss klienta pieprasījums. Prasītājas piebilst, ka *Edeka Handelsgesellschaft Hessenring* 1999. gadā šo maksimālo robežu nesasniedza. Tādēļ, pat ja šāds noteikums par atlaidi atkarībā no iepirkumu summas būtu pastāvējis, to nebūtu bijis iespējams piemērot.

100 Šajā sakarā, piekrītot prasītājām, ir jānorāda, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā patiešām nav pierādījusi, ka līgums ar *Edeka Handelsgesellschaft Hessenring* būtu individualizētu atlaižu sistēma, kuras pamatā ir viss vai gandrīz viss klienta pieprasījums. Tā kā nav citu pierādījumu, fakts, ka *Edeka Handelsgesellschaft Hessenring* netika veikusi iepirkumus par summu, kas pārsniegtu konkrēto summu atlaides saņemšanai, šķiet šo apstākli apstiprinām.

101 Katrā ziņā ir jāuzsver, ka, pat ja Komisija nav pierādījusi, ka runa ir par individualizētu nolīgumu, tomēr nevar noliegt, ka tas noteikti ir nolīgums par progresīvām un retroaktīvām atlaidēm. Turklāt ir jāteic, ka gadījumos, kad klients bija iegādājies daudzumu, kas bija mazāks par minēto robežu, Komisija norāda — un tam neiebilst prasītājas —, ka tā "saistītajā daļā" ir iekļāvusi tikai faktiskos iepirkumus no dominējošā uzņēmuma līguma darbības laikā.

102 Tādējādi šis prasītāju iebildums ir pieņemams.

— *Edeka Baden-Würtemberg* (2000. gads)

103 Prasītājas apgalvo, ka attiecīgais līgums nav kvalificējams kā ekskluzīvs. Tās uzskata, ka runa ir par pasūtījuma apstiprinājumu attiecībā uz 1,7 % *Edeka* tirdzniecības vietu. Līgumā neesot nekādu citu norāžu, ka tas varētu būt ekskluzīvs.

104 Prasītāju izvirzītais arguments nav pārliecinošs, jo Komisija atkārtoti ir sniegusi pierādījumu tam, ka runa ir par ekskluzīvu līgumu. Sava argumenta pamatojumam Komisija ir iesniegusi 2000. gada 24. septembra vēstuli, kurā ir atsauce uz spēkā esošu ekskluzīvu līgumu ("bestehenden Exclusivvertrag").

105 Turklāt attiecībā uz Komisijas aplūkoto *Edeka* kopumā, ir jāprecizē, ka tā tas nav. Komisija ir norādījusi, ka līgums attiecas uz *Edeka* jaunajām tirdzniecības vietām.

106 Tādēļ šis iebildums ir jānoraida.

— *COOP Schleswig-Holstein* (2000. gads)

107 Prasītājas uzskata, ka tas nav ekskluzīvs līgums. Tās precizē, ka Komisijas rīcībā ir bijusi tikai viena vēstule starp *COOP* prasītājām, kas apliecina, ka *COOP* iegādāsies 25 *RVM*. Tas neesot ekskluzīvs līgums, jo prasītājas norāda, ka *COOP* esot nopirkusi tikai 7 *RVM*. Prasītājas uzskata, ka šī vēstule pusēm nebija saistoša.

108 Prasītājas piebilst, ka 2000. gada 10. marta vēstulē nebija neviena noteikuma par to, ka *COOP* nedrīkstētu veikt iepirkumus pie prasītāju konkurentiem.

109 Tomēr Komisijas sniegtais pierādījums par to, ka *Tomra Systems GmbH* 2000. gada 10. marta vēstulē *COOP* bija minēts "ekskluzīvs pamatlīgums", ir pietiekams, lai pierādītu, ka attiecīgais līgums tomēr bija ekskluzīvs.

110 Šī iemesla dēļ minētais prasītāju iebildums ir jānoraida.

— *Netto*

111 Prasītājas apgalvo, ka līgumā paredzēto progresīvo priekšrocību nebija iespējams izmantot līdz brīdim, kamēr klients nebija pasūtījis tādu skaitu *RVM*, kas nepieciešams šīs priekšrocības baudīšanai. Lai saņemtu 2 *RVM* bez maksas, *Netto* bija jāpasūta 150 *RVM*. Tomēr prasītājas norāda, ka 2001. gadā tika pasūtītas tikai 109, bet 2002. gadā — 126 *RVM* vienības.

112 Prasītājas piebilst, ka mērķis netika sasniegts, jo faktiskais iepirkums bija krietni mazāks, un faktam, ka prasītājas līgumu ir vienpusēji pagarinājušas, pārsniedzot sākotnējo termiņu, nav nozīmes, jo klients nevarēja rēķināties, ka tās veiks šo pagarināšanu un tādēļ tam nesot atturošas iedarbības.

113 Attiecībā uz līgumu ar *Netto* ir jānorāda, ka, ja maksimālās robežas netika sasniegtas, apstrīdētā lēmuma 202. apsvērumā ir minēts, ka līgums tādā gadījumā tiek pagarināts, iespējams, ar mērķi ļaut klientam šīs robežas sekmīgi sasniegt. Prasītājas šo apstākli nav apstrīdējušas kā nepierādītu. Tādēļ šis iebildums ir jānoraida.

— *Rewe Wiesloch* un *Rewe-Hungen* (1997. gads)

114 Prasītājas apstrīd, ka tās esot ekskluzīvais *RVM* piegādātājs abiem minētajiem uzņēmumiem, un norāda, ka tiesības piegādāt *RVM* 1997. gadā tika piešķirtas *Halton*.

115 Katrā ziņā šis iebildums nav jāizskata, jo līgums attiecas uz laika posmu, kurš apstrīdētajā lēmumā nav analizēts.

— *Rewe Hungen* (2000. gads)

116 Prasītājas apgalvo, ka līgums nav pretrunā EKL 82. pantam, jo *Rewe* pasūtījums prasītājām ir būtiski zemāks (mazāk par 50 %) par klienta pieprasījumu. Turklāt faktiski iegādātais daudzums jūtami pārsniedzot daudzumu, par kuru puses bija vienojušās.

117 Ir jāatgādina, ka apstāklis, ka klients nepārsniedz līgumā paredzēto maksimālo robežu, nemaina faktu, ka atlaide ir papildus stimuls mērķa apjoma sasniegšanai. Turklāt ir jāuzsver, ka, aprēķinot konkurentiem nepieejamo daudzumu, Komisija ņēma vērā tikai daudzumus, kas nepārsniedza minēto robežu (šajā gadījumā — 20 automāti), un pārējo klienta iepirkumu uzskatīja par apstrīdamu pieprasījumu.

118 Tādēļ šis prasītāju iebildums ir jānoraida.

119 Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jāatzīst, ka apstrīdētajā lēmumā nav acīmredzamu kļūdu vērtējumā saistībā ar Vācijā noslēgtajiem līgumiem.

Nīderlande

120 Prasītājas apstrīd Komisijas vērtējumu par četriem līgumiem, kas analizēti apstrīdētā lēmuma nodaļā, kura attiecas uz Vāciju. Prasītājas uzskata, ka apstrīdētajā lēmumā šie līgumi ir kvalificēti kļūdaini, jo uz tiem nevar atsaukties sakarā ar EKL 82. panta pārkāpumu.

121 Komisija prasītāju izvirzītos argumentus apstrīd.

— *Albert Heijn* (1998.–2000. gads)

122 Prasītājas apgalvo, ka 1998. gada 30. oktobra neparakstītajā pasūtījuma apstiprinājumā, kurā minēts, ka *Albert Heijn* ir telefoniski pasūtījis 200 *RVM*, nav nekādas informācijas, kas varētu likt secināt, ka *Albert Heijn* tika spiests iegādāties 200 *RVM* vai ka cena būru mainījusies, ja klients vēlētos iegādāties mazāku skaitu *RVM*, nedz arī šis daudzums būtu uzskatāms par visu vai gandrīz visu šī klienta pieprasījumu. Komisija ir atzinusi, ka 2000. gada aprīlī *Albert Heijn* no prasītājām esot nopircis tikai 121 *RVM*.

123 Tomēr katrā ziņā ir jānorāda, ka attiecīgajā dokumentā ir skaidri pateikts, ka *Albert Heijn* bija jānopērk 200 *RVM*: "*Albert Heijn* apņemas iegādāties 200 automātus *Tomra T 600* līdz 2000. gada 31. decembrim vai līdz 2001. gada 31. martam ieskaitot."

124 Turklāt ir jāteic — kā to norādījusi Komisija —, ka prasītājas šo līgumu tika iesniegušas ar savu 2002. gada 14. marta vēstuli, atbildot uz Komisijas informācijas pieprasījumu atbilstoši Regulas Nr. 17 11. pantam un ka, atbildot uz paziņojumu par iebildumiem, tās nekad netika minējušas, ka minētajā paziņojumā ietvertais līgums nav ticis parakstīts vai vispār nav pastāvējis.

125 Arī attiecībā uz faktu, ka 2000. gada aprīlī *Albert Heijn* no prasītājām ir iegādājies tikai 121 *RVM*, ir jānorāda, ka tas bija veselu gadu pirms līgumā paredzētā termiņa beigām. Tādēļ nevar uzskatīt, ka līgums netika izpildīts.

126 Jāpiebilst, ka šī līguma pastāvēšanu apliecina līgums *Royal Ahold Global Master*, kas tiks pārbaudīts turpinājumā, kas bija plašāks ekskluzīvais līgums ar *Royal Ahold*, grupu, kurā ietilpa *Albert Heijn*. Šī līguma 4.2. punktā ir minēts iepriekšminētais līgums ar *Albert Heijn* (saukts "izplatītājs") un atgādināts, ka "saskaņā ar 1998. gada 30. oktobra līgumu" *Albert Heijn* vēl ir "no [*Tomra Systems BV*] jāiegādājas 79 automāti", kas atbilst starpībai starp sākotnējo apņemšanos iegādāties 200 automātus un 121 jau nopirkto automātu.

127 Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jāatzīst, ka attiecīgais dokuments apliecina līguma pastāvēšanu, saskaņā ar kuru *Albert Heijn* bija jāiegādājas 200 *RVM* no prasītājām.

— *Royal Ahold* (2000.–2002. gads)

128 Prasītājas apstrīd faktu, ka *Royal Ahold Global Master* līgums bija ekskluzīvs, un uzskata, ka nekādi šī līguma noteikumi neliedza *Royal Ahold* iegādāties automātus no konkurentiem. Tās norāda, ka līguma 1.2. nodaļā ir skaidri minēts, ka *Royal Ahold* drīkst iegādāties iekārtas no citiem piegādātājiem un ka *Royal Ahold* nav pienākuma izbeigt līgumus ar līdzšinējiem *RVM* piegādātājiem. Prasītājas esot nodēvētas tikai par "galveno piegādātāju", nevis ekskluzīvo.

129 Prasītājas piebilst, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā pati ir minējusi, ka *Royal Ahold* ir iegādājusies *RVM* no citiem piegādātājiem līguma darbības laikā. Turklāt tās uzskata, ka aizstāvības rakstā minētie apgalvojumi un prasītāju norādes, izskaidrojot līgumus, šajā lietā piemērojamo līgumtiesību (Ņujorka, ASV) izpratnē nav pierādījumi, kas pārliecinātu tiesu, ka *Royal Ahold* ir jāievēro ekskluzīvās tiesības. Fakts, ka *Royal Ahold* ir veikusi pirkumus no konkurentiem, izvirza jautājumu par to, kāda varētu būt šī līguma patiesā atturošā iedarbība.

130 Prasītāju argumenti attiecībā uz līgumu ar *Royal Ahold* nav pieņemami.

131 Apstrīdētajā lēmumā citētie dokumenti apliecina, ka līgums bija ekskluzīvs. Prasītāju 2000. gada 13. aprīļa paziņojumā presei, piemēram, ir minēts, ka "*Tomra* [grupa] un [..] *Royal Ahold* ir parakstījuši globālu līgumu, saskaņā ar kuru *Tomra* [grupa] ir ekskluzīvs atpirkšanas automātu piegādātājs un ar to saistīto pakalpojumu sniedzējs *Royal Ahold* trīs gadus ilgā laika posmā" (skat. apstrīdētā lēmuma 139. apsvērumu). Turklāt ir jānorāda, ka prasītājas, atbildot uz paziņojumu par iebildumiem, to ir skaidri atzinušas.

132 Protams — kā to ir paudusi arī Komisija —, ka līgumā nav pienākuma, ka *Royal Ahold* būtu pirms termiņa jāizbeidz spēkā esošie līgumi ar līdzšinējiem *RVM* piegādātājiem. Tomēr ir jāteic, ka līguma 1.2. nodaļā ir paredzēts, ka citu *RVM* no konkurentiem iegāde "nav aizliegta" "ar nosacījumu, ka līguma par šiem papildu automātiem ilgums nepārsniedz ilgāko attiecīgajā mazumtirdzniecības vietā, kurā šie papildu automāti ir uzstādīti, vēl spēkā esošā līguma ilgumu".

133 Tādējādi attiecīgā līguma 1.2. nodaļā ir paredzēts, ka līgumi ar konkurentiem ir pakāpeniski jāizskaužu un ka tādi līgumi ar konkurentiem, kuri pārsniedz katrā tirdzniecības vietā spēkā esošo līgumu maksimālo termiņu, nav pieņemami.

134 Tādēļ šis prasītāju iebildums ir jānoraida.

— *Lidl* (1999. un 2000. gads)

135 Prasītājas norāda, ka attiecībā uz 1999. gada aprīļa līgumu Komisija pierādījumiem nav pievienojusi faktu, ka *Lidl* pasākumā ir skaidri minēts, ka *Lidl Nederland GmbH* neslēdz ekskluzīvu līgumu.

136 Turklāt Komisija esot sagrozījusi pierādījumus, apgalvodama, ka *Lidl* esot bijis nodoms iegādāties "vismaz" 40 *RVM*, bet vēstulē ir minēts, ka *Lidl* vienkārši vēlas iegādāties 40 *RVM*. Komisija arī esot atzinusi, ka *Lidl* 1999. gadā no prasītājām iegādājās tikai 21 *RVM*.

137 Prasītājas norāda, ka apstrīdētā lēmuma 142. apsvērumā Komisija atsaucas uz 2000. gada līgumu, kas noslēgts ar mērķi "nomainīt 44 vecos *Halton* automātus un 33 vecos *Tomra* automātus ar 77 jauniem *Tomra RVM* līdz šī [2000.] gada beigām". Nebija norādīts nekāds minimālais daudzums, bet vēstulē vienkārši esot apstiprināts, ka *Lidl* ir pasūtījis 77 *RVM*, lai aizstātu tādu pašu skaitu veco automātu savos veikalos.

Komisija esot atzinusi, ka 2000. gadā *Lidl* no prasītājām faktiski iegādājās 82 *RVM*. Prasītājas uzskata, ka vēstule skaidri pierāda, ka *Lidl* tām lūdza nomainīt automātus, jo prasītāju jaunākā tehnoloģija esot labāk piemērota *Lidl* vajadzībām.

138 Attiecībā uz 1999. gada aprīļa līgumu ir jāatzīst, ka apstrīdētajā lēmumā līgums ar *Lidl* nav kvalificēts kā ekskluzīvs. Šis līgums ir iztirzāts iedaļā "Ekskluzivitāte un nolīgumi par daudzumu" apstrīdētā lēmuma 142. apsvērumā un iedaļā "Nolīgumi par daudzumu un vienpusējie nosacījumi saistībā ar konkrētajiem daudzumiem" apstrīdētā lēmuma 302. apsvērumā. Attiecībā uz prasītāju apgalvoto, ka *Lidl* 1999. gadā ir iegādājies tikai 21 automātu, ir jāuzsver, ka šis apstāklis neatspēko faktu, ka saskaņā ar šo līgumu klientam bija pienākums iegādāties 40 automātus divu gadu laikā, jo divu gadu periods vēl nebija beidzies.

139 Tādēļ prasītāju iebildumi sakarā ar šo līgumu ir jānoraida.

140 Attiecībā uz 2000. gada 29. septembrī parakstīto līgumu, pirmkārt, ir jānorāda, ka prasītājas neapstrīd, ka klients bija apņēmies iegādāties 77 automātus līdz gada beigām un, otrkārt, ka apstrīdētajā lēmumā šis līgums nav ņemts vērā saistībā ar attiecīgās tirgus daļas, kuru nevar iegūt prasītāju konkurenti, aprēķināšanu (skat. apstrīdētā lēmuma 163. apsvērumu un 335. zemsvītras piezīmi).

141 Tādēļ šis iebildums nav pieņemams.

— *Superunie* (2001. gads)

142 Prasītājas būtībā uzskata, ka *Superunie*, saskaņā ar Nīderlandes tiesībām dibināta tirdzniecības centrālā organizācija, biedri savus iepirkumu lēmumus pieņem neatkarīgi un ka ar šāda veida organizāciju parakstīts līgums, kurā ietverta saistība iegādāties vismaz 130 automātus pusotra gada laikā, nav saistošs tās biedriem.

143 Prasītāju argumenti nav pieņemami. Šajā sakarā ir jāatgādina šī sprieduma 61.–66. punktā paustie apsvērumi attiecībā uz līgumiem ar tirdzniecības grupu centrālajām struktūrvienībām.

144 Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jāatzīst, ka attiecībā uz prasītāju apstrīdētajiem četriem līgumiem Nīderlandē apstrīdētajā lēmumā nav pieļautas acīmredzamas kļūdas vērtējumā.

Zviedrija

145 Prasītājas apgalvo, ka apstrīdētajā lēmumā lielākā daļa Zviedrijā noslēgto līgumu ir kvalificēti nepareizi un ka tādēļ ir pieļauta acīmredzama kļūda.

146 Komisija prasītāju izvirzītos argumentus apstrīd.

— *ICA Handlares* (Zviedrija) un *Hakon Gruppen* (Norvēģija) (2000.–2002. gads)

147 Prasītājas uzskata, ka, tā kā šis līgums esot bijis pielikums līgumam, ko *Tomra* grupa bija parakstījusi ar *Royal Ahold*, to nevar uzskatīt par ekskluzīvu, jo līgums ar *Royal Ahold* nav kvalificēts par ekskluzīvu.

148 Prasītājas piebilst, ka *ICA*, tāpat kā *Hakon*, ir divi pilnībā neatkarīgu tirdzniecības vietu "centrālas pārvaldes biroji". Tādēļ prasītājas uzskata, ka, pat ja attiecīgais līgums būtu bijis ekskluzīvs, tirdzniecības vietām nekas neliegtu iegādāties *RVM* no prasītāju konkurentiem.

149 Attiecībā uz argumentu par līguma ekskluzivitātes kvalifikāciju ir jānorāda, ka iepriekš jau tika analizēts līgums ar *Royal Ahold Global Master* un tika atzīts, ka tas ir ekskluzīvs (skat. šī sprieduma 128.–133. punktu). Tādējādi Komisija ir pamatoti atzinusi, ka šī līguma pielikumā iekļautais līgums ar *ICA* pēc definīcijas ir ekskluzīvs. Turklāt no lietas materiāliem un īpaši no "Vispārējas papildu atlaides piedāvājuma Zviedrijā un Norvēģijā" izriet, ka Komisija pamatoti ir uzskatījusi, ka līgumā bija arī noteikums, saskaņā ar kuru var saņemt papildu atlaidi, iegādājoties *RVM*. Komisija līgumu ir kvalificējusi kā ļaunprātīgu, jo tajā nebija ietverti tikai ekskluzivitātes noteikumi vien. *ICA* pienācās 10 % atlaide papildus specifiskajai Zviedrijā īstenotajai atlaižu sistēmai, ja tā apņemas iegādāties vismaz 1 100 jaunu *RVM* veikaliem Zviedrijas un Norvēģijas teritorijā laika posmā no 2000. līdz 2002. gadam. Tādējādi līguma mērķis bija ne vien ekskluzivitātes noteikuma ieviešana, bet arī *ICA* un *Hakon* biedru uzticības panākšana, izmantojot atlaides, kas pienākas par noteikta skaita *RVM* iegādi.

150 Attiecībā uz prasītāju argumentu par tirdzniecības vietu neatkarību ir jāatsaucas uz šī sprieduma 61.–66. punktā paustajiem apsvērumiem par līgumiem ar tirdzniecības grupu centrālajām struktūrvienībām.

151 Šo iemeslu dēļ šis iebildums ir jānoraida pilnībā.

— *Rimi Svenska* (2000. gads)

152 Prasītājas apgalvo, ka saistībā ar 2000. gada aprīļa kopējo pasūtījumu nav noslēgts nolīgums par daudzumu, jo *Rimi Svenska* līguma darbības laikā iegādājās tikai 23 *RVM* par 2,6 miljoniem zviedru kronu (SEK), bet retroaktīvā atlaide pienāktos tikai tad, ja iepirkuma vērtība pārsniegtu SEK 7,5 miljonus.

153 Prasītājas replikā norāda, ka paredzētais mērķis netika sasniegts arī ar *ICA* noslēgtā apjomīgākā līguma ietvaros.

154 Šos argumentus nevar ņemt vērā, jo līgums ar *Rimi Svenska* 2000. gada oktobrī tika aizstāts ar apjomīgāku līgumu, kas parakstīts ar *ICA Ahold*, kura filiāle ir *Rimi Svenska*, kurā paredzētas tas pašas atlaides 10 % apmērā, bet atviegloti nosacījumi to iegūšanai. Tādējādi *Rimi Svenska* nezaudēja atlaides, uz kurām tai bija tiesības saskaņā ar iepriekšējo līgumu, kurā bija paredzēta atlaide arī tad, ja tā atzītu *Tomra* grupu par galveno piegādātāju.

155 Šajā sakarā nedrīkst atstāt bez ievērības 2000. gada 2. novembra vēstuli, kas pievienota prasības pieteikuma pielikumā, jo tā apstiprina, ka *Rimi Svenska* saņēma daļēju retroaktīvu atlaidi un ka pārējā daļa tam tika pārskaitīta 2000. gada novembrī. Dokumentā ir arī precizēts, ka kopējais pasūtījums ir atcelts un aizstāts ar vispārīgāko *ICA* līgumu, kā norādīts šī sprieduma 154. punktā. Turklāt ir jānorāda, ka prasītāju apgalvojums par to, ka paredzētais mērķis netika sasniegts arī apjomīgākā *ICA* līguma ietvaros, nav apstiprinājies.

156 Tādēļ arī šis prasītāju izvirzītais iebildums ir jānoraida.

— *Spar, Willys* un *KB Exonen* (*Axfood* grupa) (2000. gads)

157 Prasītājas uzskata, ka Komisija nav iesniegusi nevienu pierādījumu, kas apliecinātu, ka puses būtu noslēgušas līgumu, kas *Spar* piešķir "tiesības" uz retroaktīvām atlaidēm. Prasītājas norāda, ka paziņojumā par iebildumiem tās skaidri ir atsaukušās uz *Axfood* paziņojumu, kurā ir paskaidrots, ka *Spar* un *Willys* savus iepirkumus veica saskaņā ar 2000. gada līgumu starp *D-Gruppen* un *Tomra* grupu, kurā nebija paredzētas atlaides, pamatojoties uz daudzumu.

158 Šajā sakarā ir jānorāda, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā ir atzinusi, ka attiecīgajā līgumā ir paredzētas retroaktīvas atlaides kā pretizpildījums par noteikta daudzuma izstrādājumu iegādāšanos no prasītājām. Prasītājas uzskata, ka Komisija šos atzinumus nav pamatojusi.

159 Katrā ziņā prasītājas šķiet izvirzām pretējus argumentus. Sākotnējā informācijā, ko tās sniedza Komisijai, prasītājas atzina, ka ir noslēgušas līgumus ar *Spar* un *Willys*, ietverot tajos noteikumus par retroaktīvām atlaidēm. Tad vēlāk prasītājas apgalvoja, vai nu ka šie līgumi esot ietverti apjomīgākā līgumā bez noteikuma par atlaidēm, vai arī ka šie līgumi nemaz nav pastāvējuši. Visbeidzot tās apgalvoja, ka atsevišķi pierādījumi esot pazuduši.

160 Ņemot vērā Vispārējās tiesas rīcībā esošos pierādījumus, šis iebildums ir jānoraida.

— *Axfood* (2001. gads)

161 Prasītājas šajā sakarā uzskata, ka šis līgums nav bijis saistošs un ka *Axfood* nebija pienākuma iegādāties attiecīgos daudzumus. Tās apgalvo, ka *Axfood* tika iegādājies tikai nelielu daļu no nolīgtā daudzuma.

162 Lietas dalībnieki šķiet esam vienisprātis, ka šis līgums nav ekskluzīvs un ka tanī nav noteikumu par daudzumu.

163 Šis līgums ir minēts apstrīdētā lēmuma nodaļā ar nosaukumu "Atlaižu sistēmas" 314. apsvērumā. Kā norādīts šī lēmuma 178. apsvērumā un 389. zemsvītras piezīmē, runa ir par līgumu, kurā paredzētas maksimālās robežas, kas klientam sniedz tiesības uz retroaktīvām atlaidēm atkarībā no iegādāto automātu skaita. Tā kā prasītājas šo apgalvojumu neapstrīd, par šo iebildumu nav jālemj.

— *Axfood* (2003. un 2004. gads)

164 Prasītājas uzskata, ka šis līgums nebija ekskluzīvs, jo *Axfood* bija skaidri atļauts izmēģināt konkurentu automātus un līgumā nebija noteikumu, kas liegtu šādus automātus iegādāties.

165 Šajā sakarā atliek konstatēt, ka šis līgums neietilpst apstrīdētajā lēmumā konstatētā pārkāpuma laika ietvarā. Tādēļ par šo prasītāju iebildumu nav jālemj.

166 Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jāatzīst, ka apstrīdētajā lēmumā attiecībā uz Zviedrijā noslēgtajiem līgumiem acīmredzamas kļūdas vērtējumā nav pieļautas.

Norvēģija

167 Prasītājas apgalvo, ka visi Norvēģijā slēgtie līgumi (100 % prasītāju tirdzniecības apjoma Norvēģijā), kurus norādījusi Komisija, nepastāvēja vai neietvēra nekādus noteikumus par ekskluzivitāti, vienošanās par daudzumiem vai retroaktīvas atlaides.

168 Komisija prasītāju izvirzītos argumentus apstrīd.

— *Køff Hedmark* un *Rema 1000* (1996. gads), *AKA/Spar Norge* (1997. gads)

169 Prasītājas uzskata, ka apgalvotie līgumi ar iepriekš minētajiem klientiem nav ekskluzīvi līgumi, bet gan vienkārši piedāvājumi, kuros minētas cenas.

170 Turklāt prasītājas uzsver, ka, tā kā līgumi ir noslēgti 1996. un 1997. gadā, tie laika ziņā neietilpst apstrīdētā lēmuma piemērošanas jomā.

171 Ņemot vērā, ka šie trīs līgumi patiešām neietilpst lēmumā aplūkotajā periodā, par šo iebildumu nav jālemj.

— *NorgesGruppen*, *Hakon Gruppen, NKL* (*COOP*) un *Rema* 1000 (1999. un 2000. gads)

172 Prasītājas vispirms pārmet Komisijai, ka tā nav nošķīrusi attiecīgos atsevišķos līgumus un "nav saprotami izklāstījusi" attiecīgos apsvērumus.

173 Attiecībā uz līgumu ar *NorgesGruppen* prasītājas norāda, ka līgums neesot ekskluzīvs. Tās apgalvo, ka klienta kopējais pieprasījums esot bijis 1 300 *RVM*, tomēr tikai 635 *RVM* esot pasūtīti no prasītājām. Tā kā pieprasījums esot bijis lielāks par pasūtījumu, prasītājas no tā secina, ka papildus pasūtījumi ir tikuši veikti arī pie

konkurentiem. Tādējādi Komisija neesot ņēmusi vērā 1998. gada 13. oktobra vēstuli, kurā norādīts klienta faktiskais pieprasījums.

174 Prasītājas turklāt uzskata, ka Komisija pati esot atzinusi, ka *NorgesGruppen* neesot bijis saistību iegādāties minimālo skaitu *RVM* no prasītājām. Pasūtījumā un prasītāju apstiprinājumā esot skaidri minēts, ka līgums nav ekskluzīvs.

175 Visbeidzot prasītājas norāda, ka Komisija ir izvirzījusi argumentu, ka *NorgesGruppen* būtu jāatmaksā atlaide, ja tā iegādātos mazāk nekā 500 *RVM*. Patiesībā tomēr tā neesot bijis, jo pasūtīti tika 635 automāti. Komisija neesot mācējusi pierādīt, kā līgums atšķiras no vienkāršas atlaides par daudzumu.

176 Attiecībā uz *Hakon Gruppen* prasītājas apgalvo, ka nav ticis noteikts nekāds minimālais iepirkuma apjoms, jo klienta pasūtījuma apstiprinājumā ir noteikts, ka viņš var iegādāties arī mazāku *RVM* skaitu, pat ja tiesības uz atlaidi būtu tikai par faktiski nopirktajiem automātiem. Šo pierādījumu Komisija tomēr neesot apstrīdējusi.

177 Prasītājas turklāt pārmet Komisijai, ka tā nav ņēmusi vērā pierādījumus, kuri norādījuši, ka līgums nebija ekskluzīvs, un īpaši 1999. gada 2. februāra "veikalu komitejas" sanāksmes protokolu.

178 Attiecībā uz *NKL (COOP)* prasītājas norāda, ka šim klientam nebija pienākuma iegādāties nolīgto daudzumu un ka apstrīdētais lēmums nepierāda, ka prasītājas pasūtījumu ir pielāgojušas klienta pieprasījumam. Prasītājas arī apgalvo, ka *NKL* attiecīgajā laika posmā esot veikusi iepirkumus arī no konkurenta *Lindco*.

179 Visbeidzot attiecībā uz līgumu ar *Rema 1000* prasītājas apgalvo, ka līgumu, kurā it kā esot paredzētas atlaides par 200 automātu iegādi, klients neesot parakstījis un *Rema 1000* nebija pienākuma iegādāties minimālo daudzumu *RVM*. Tās norāda uz *Rema 1000* izteikumiem, ka citi piedāvātāji nebija konkurētspējīgi attiecībā uz prasītāju piedāvāto kvalitāti un apkalpošanas līmeni. Tās piebilst, ka *Rema 1000* lielāko tiesu iepirkumu tika veikusi pie to konkurentiem.

180 Līgumi ar *NorgesGruppen*, *Hakon Gruppen*, *NKL (COOP)* un *Rema 1000 ir* jāpārbauda kopā. Prasītājas būtībā pārmet Komisijai, ka tā šos līgumus ir kvalificējusi kā ekskluzīvus un apgalvojusi, ka prasītājas ir paredzējušas progresīvas atlaides apmaiņā pret pasūtījuma apjomu.

181 Attiecībā uz argumentu par ekskluzīvo līgumu pastāvēšanu nav jālemj, jo apstrīdētajā lēmumā minētie līgumi nav kvalificēti kā ekskluzīvi (skat. apstrīdētā lēmuma 302. apsvērumu).

182 Runājot par līgumu, kuros par zināma daudzuma iegādi paredzēta atlaide, kvalifikāciju, Komisija pamatoti ir norādījusi, ka, lai secinātu, ka līgumos ir noteiktas saistības par daudzumu, ir svarīgi, vai šādā veidā tiek radīts pamudinājums neiegādāties preci no konkurentiem.

183 Attiecībā ar līgumu ar *Rema 1000* izrādās, ka atlaide tiek piešķirta proporcionāli iegādājamo automātu skaitam (14 % par 200 automātiem), kamēr citos līgumos arī ir paredzēta tāda pati atlaide, tikai par būtiski lielāku daudzumu (500 automātiem). Tomēr visos citos līgumos prasītājas piedāvā piešķirt atlaides pirms *RVM* iegādes un precizē, ka gadījumā, kad paredzētais daudzums netiek sasniegts, klientiem atlaides ir jāatmaksā par katru nepasūtīto automātu. No tā — kā ļoti pamatoti ir uzsvērusi Komisija — izriet lielāks pamudinājums klientam nekā gadījumā, ja atlaide tiktu piešķirta pēc katra pasūtījuma.

184 Tādēļ šis prasītāju iebildums ir jānoraida.

— *NorgesGruppen* (2000. un 2001. gads)

185 Attiecībā uz līgumu ar *NorgesGruppen* 2000. un 2001. gadā prasītājas apgalvo, ka ar šo klientu nav bijis noslēgts neviens līgums, kaut Komisija ir pārliecināta par pretējo. Šajā gadījumā runa esot par neparakstītu piedāvājumu.

186 Šajā sakarā ir jānorāda, ka prasības pieteikuma pielikumā pievienoto neparakstīto piedāvājumu prasītājas Komisijai iesniedza, atbildot uz informācijas pieprasījumu, kurā prasītājām bija lūgts norādīt visus līgumus, tostarp neformāli noslēgtos.

187 Turklāt ir jāpiebilst, ka, pamatojoties uz lietas materiālos esošajiem pierādījumiem, var apgalvot, ka prasītājas tika piedāvājušas atlaidi avansā, kuras pamatā bija 150 *RVM* iegāde, un piegādāja klientam tos par samazinātu cenu (skat. apstrīdētā lēmuma 247. apsvērumu un 547. zemsvītras piezīmi).

188 Kaut arī prasības pieteikumam pievienotais dokuments ir neparakstīts piedāvājums, no tā tomēr izriet, ka atlaides tika piešķirtas un pirkums notika saskaņā ar šajā dokumentā paredzētajiem nosacījumiem. Turklāt no tā izriet, ka klients šajā laika posmā netika iegādājies preces no konkurentiem.

189 Visbeidzot ir jānorāda, ka pašā apstrīdētajā lēmumā ir norādīts, ka runa ir par neparakstītu piedāvājumu un iepirkuma mērķis nav ticis sasniegts. Ņemot vērā šos apsvērumus, minētais iebildums ir jānoraida.

— *NKL* (*COOP*) un *Rema* 1000 (2000. un 2001. gads)

190 Attiecībā uz *NKL (COOP*) prasītājas atzīst, ka *NKL* tika piedāvāta 10 % atlaide, ja tas iegādātos vairāk nekā 150 *RVM*. Prasītājas apgalvo, ka *NKL* šo piedāvājumu netika parakstījis un ka līgums beigās netika noslēgts. Prasītājas norāda, ka fakts, ka klienta faktiskais iepirkums bija mazāks par sākotnējā piedāvājumā minēto daudzumu, pierāda, ka piedāvājums nav bijis saistošs.

191 Saistībā ar *Rema 1000* prasītājas izvirza tādus pašus argumentus kā attiecībā uz ar *NKL (COOP)* noslēgto līgumu, ciktāl par 70 automātu iegādi esot tikusi piedāvāta atlaide, kuru klients gan esot noraidījis. Tādēļ prasītājas nepiekrīt, ka puses būtu noslēgušas līgumu.

192 Prasītāju arguments, ka fakts, ka šo klientu patiesais pirkumu apjoms esot bijis zemāks par piedāvājuma sākotnējo mērķi, pierāda saistību neesamību, ir jānoraida.

193 Šajā sakarā, pirmkārt, ir jānorāda, ka apstrīdētajā lēmumā nav apgalvots, ka abi šie klienti (*NKL (COOP)* un *Rema 1000*) būtu bijuši līgumiski saistīti iegādāties attiecīgo daudzumu. Abas sabiedrības ir minētas apstrīdētā lēmuma 302. apsvērumā nodaļā "Nolīgumi par daudzumu un vienpusējie nosacījumi saistībā ar konkrētajiem daudzumiem". Abos gadījumos runa esot bijusi par atlaidēm, kas atkarīgas no tā, vai klients iegādāsies lielu skaitu automātu aptuveni viena gada laikā. *Rema 1000* gadījumā atlaižu sistēma paredzēja tiešu nosacījuma atlaidi (10 % par 70 automātiem) un papildu retroaktīvu atlaidi 3 % apmērā par 85 automātiem. Klients iegādājās 73 automātus (skat. apstrīdētā lēmuma 261. apsvērumu).

194 Otrkārt, ir jāuzsver, ka apstrīdētajā lēmumā ir ņemti vērā samērā elastīgie piedāvātie līgumu nosacījumi, piemēram, *NKL (COOP)* salīdzinājumā ar citiem klientiem Norvēģijā (skat. apstrīdētā lēmuma 256. apsvērumu un attiecībā uz ietekmi uz prasītāju darbībām skat. 604. zemsvītras piezīmi). Komisija šeit pamatoti ir norādījusi, ka faktiski nav bijusi izšķiroša nozīme tam, vai attiecīgais mērķis tiek sasniegts vai nē, ja no konkurentiem iepirkumi nav tikuši veikti vai arī tie ir bijuši maznozīmīgi (skat. apstrīdētā lēmuma 312. apsvērumu).

195 Šo apsvērumu dēļ minētais iebildums ir jānoraida.

196 Ņemot vērā iepriekš minēto, prasītāju arguments, ka visi Norvēģijā noslēgtie līgumi apstrīdētajā lēmumā ir tikuši nepareizi kvalificēti, ir jānoraida.

197 Pirmā pamata otrā daļa un tādējādi pirmais pamats kopumā ir jānoraida.

B — *Par otro un ceturto pamatu, kas saistīti ar acīmredzamām kļūdām vērtējumā par jautājumu, vai ar līgumiem bija iespējams likvidēt konkurenci, un ar pamatojuma neesamību*

198 Prasības otrais un ceturtais pamats ir apvienoti vienā pamatā, kuram ir trīs daļas. Pirmkārt, Komisija esot pieļāvusi acīmredzamu kļūdu tiesību piemērošanā, atzīstot, ka ekskluzīvie līgumi, individuālie nolīgumi par daudzumu un individualizētās retroaktīvās atlaides *per se* ir prettiesiskas saskaņā ar EKL 82. pantu, un nepaskaidrojot, kādu pārbaudi vai kritērijus tā ir izmantojusi, lai noteiktu, ka šie līgumi varētu ierobežot vai likvidēt konkurenci. Otrkārt, Komisija neesot pārbaudījusi, vai apstrīdamā *RVM* tirgus daļa bija tik būtiska, lai vienlīdz veiksmīgie konkurenti varētu palikt minētajā tirgū. Treškārt, Komisijas veiktā pētījuma par to, cik lielā mērā retroaktīvās atlaides varētu likvidēt konkurenci, pamatā esot nepatiesi un maldinoši pierādījumi un pieņēmumi.

1. Par prasītāju līgumu apgalvoto prettiesiskumu *per se* un par paskaidrojumu neesamību saistībā ar pārbaudi vai kritērijiem, ko Komisija izmantojusi, lai noteiktu, vai šie līgumi varētu ierobežot vai likvidēt konkurenci

a) Lietas dalībnieku argumenti

199 Pirmkārt, prasītājas Komisijai pārmet, ka tā ir pieļāvusi acīmredzamu kļūdu tiesību piemērošanā, savā juridiskajā vērtējumā neietverot tirgus, kurā bija noslēgti šie trīs līgumu veidi, kontekstu.

200 Prasītājas norāda, ka Komisija nav ievērojusi spriedumā lietā *Michelin II* noteikto kritēriju. Tās uzskata, ka saskaņā ar spriedumā lietā *Michelin II* noteikto apstrīdētājā lēmumā bija jāpierāda, ka līgumi "varēja" ierobežot konkurenci. Tam esot nepieciešama tirgus konteksta analīze. Ja Komisija saskaņā ar spriedumu lietā *Michelin II* būtu pārbaudījusi līguma saturu tikai saskaņā ar EKL 82. pantu, no iepriekš minētā sprie-dumā lietā *Hoffmann-La Roche*/Komisija paredzētā kritērija nekas vai gandrīz nekas neatliktu.

201 Prasītājas piebilst, ka apstrīdētajā lēmumā izmantotā kritērija *per se* rezultātā iekšējā tirgū būtu jāaizliedz liels skaits līgumu dažādās nozarēs, pat ja tie atbilstoši tirgus kontekstam tā vietā, lai konkurenci ierobežotu, to veicinātu. No ekonomikas teorijas vai tirdzniecības prakses viedokļa neesot pamatojuma apgalvot, ka ekskluzīvie līgumi, individualizēti nolīgumi par daudzumiem un individualizētas atlaides vienmēr vai gandrīz vienmēr rada konkurences ierobežojumus, kad tās izmanto uzņēmums dominējošā stāvoklī.

202 Prasītājas apgalvo, ka, nepārbaudot dažādus faktorus, Komisija nav izvērtējusi, vai to darbības juridiski varēja uzskatīt par tādām, kas varētu ierobežot konkurenci.

203 Komisija neesot pārbaudījusi tādus faktorus kā faktu, ka prasītājas esot vienīgais *RVM* ražotājs, kas laikā no 1997. līdz 2001. gadam varēja piedāvāt "revolucionāru [horizontālās barošanas] tehnoloģiju"; faktu, ka prasītāju konkurenti laikā no 1998. līdz 2002. gadam joprojām savus automātus varēja piedāvāt 61 % *RVM* tirgus; faktu, ka prasītājas savus automātus pārdeva tieši galapatērētājiem (lielveikalu tīkliem) un attiecīgie līgumi netraucēja konkurentiem piekļūt tirgotājiem un, visbeidzot, faktu, ka lielveikalu tīkli esot bijuši profesionāli iepircēji, kuri bija spējīgi prasītāju *RVM* salīdzināt ar konkurentu *RVM* un paši izlemt, kuriem *RVM* bija labākā cena, labākā kvalitāte, uzticamība un tehnoloģija, kā arī labākais apkalpošanas līmenis.

204 Otrkārt, prasītājas norāda, ka apstrīdētais lēmums ir balstīts uz juridisku pieņēmumu, ka EKL 82. pantā ir paredzēts tikai, ka Komisijai ir jāpierāda līgumu pastāvēšana un forma un ka lēmumā nav adekvāti pamatots, kādēļ ar kādu no 49 līgumiem varēja izslēgt konkurentus no *RVM* tirgus.

205 Komisija prasītāju izvirzītos argumentus apstrīd.

b) Vispārējās tiesas vērtējums

206 Vispirms jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ļaunprātīgas izmantošanas jēdziens ir objektīvs jēdziens, kas ietver dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma rīcību,

kura var ietekmēt struktūru tirgū, kurā tieši attiecīgā uzņēmuma klātbūtnes dēļ konkurence jau ir pavājinājusies, un kas, izmantojot līdzekļus, kuri atšķiras no tiem, kas pastāv normālas preču un pakalpojumu konkurences apstākļos uz uzņēmēju sniegto pakalpojumu pamata, apgrūtina joprojām tirgū esošā konkurences līmeņa saglabāšanu vai konkurences palielināšanos. No tā izriet, ka ar EKL 82. pantu ir aizliegts dominējošā stāvoklī esošam uzņēmumam likvidēt konkurentu un tādējādi stiprināt savu stāvokli ar līdzekļiem, kas nav raksturīgi konkurencei. Šajā normā paredzētais aizliegums ir pamatojams arī ar rūpēm neradīt kaitējumu patērētājiem (Pirmās instances tiesas 2003. gada 23. oktobra spriedums lietā T-65/98 *Van den Bergh Foods*/Komisija, *Recueil*, II-4653. lpp., 157. punkts).

207 Lai gan dominējošā stāvokļa pastāvēšanas konstatācija pati par sevi nenozīmē nekādu pārmetumu attiecīgajam uzņēmumam, tam neatkarīgi no šāda stāvokļa cēloņiem ir īpaša atbildība ar savu rīcību netraucēt faktiskai un neizkropļotai konkurencei kopējā tirgū (Tiesas 1983. gada 9. novembra spriedums lietā 322/81 *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin*/Komisija, *Recueil*, 3461. lpp., 57. punkts, un Pirmās instances tiesas 2007. gada 17. septembra spriedums lietā T-201/04 *Microsoft*/Komisija, Krājums, II-3601. lpp., 229. punkts). Tāpat, lai gan dominējošā stāvokļa pastāvēšana neliedz šādā stāvoklī esošam uzņēmumam tiesības saglabāt savas komerciālās intereses, ja tās tiek apdraudētas, un lai gan uzņēmumam ir iespēja saprātīgā veidā veikt darbības, ko tas uzskata par atbilstošām, lai aizsargātu savas intereses, šādu rīcību tomēr nevar pieļaut, ja tās mērķis ir nostiprināt šo dominējošo stāvokli un to ļaunprātīgi izmantot (Tiesas 1978. gada 14. februāra spriedums lietā 27/76 *United Brands* un *United Brands Continentaal*/Komisija, *Recueil*, 207. lpp., 189. punkts, un iepriekš minētais spriedums lietā *Michelin II*, 55. punkts).

208 Turklāt ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tas, ka tirgū dominējošā stāvoklī esošs uzņēmums, kas — pat pēc to lūguma — saista pircējus ar pienākumu vai solījumu visu vai lielāko daļu no to vajadzībām nepieciešamā iegadāties no šī uzņēmuma,

ir dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana EKL 82. panta izpratnē neatkarīgi no tā, vai attiecīgais pienākums ir paredzēts bez tālākiem noteikumiem vai arī apmaiņā pret atlaides piešķiršanu. Tāpat tas ir tad, ja šis uzņēmums, nesaistīdams pircējus ar formālām saistībām, vai nu atbilstoši ar pircējiem noslēgtiem līgumiem, vai vienpusēji piemēro lojalitātes atlaižu sistēmu, proti, atlaides, kas ir saistītas ar nosacījumu, ka klients — neatkarīgi no savu pirkumu apjoma, vai tas būtu liels vai mazs, — visu vai lielāko daļu no savām vajadzībām nepieciešamā iegādājas no dominējošā stāvoklī esošā uzņēmuma (iepriekš minētais spriedums lietā *Hoffmann-La Roche*/Komisija, 89. punkts).

209 Šāda veida saistības par ekskluzīvu iegādi apmaiņā — vai bez tās — pret atlaidi vai lojalitātes atlaides piešķiršanu, lai pircēju stimulētu sev nepieciešamo iegādāties vienīgi no dominējošā stāvoklī esošā uzņēmuma, ir nesaderīgas ar mērķi nodrošināt neizkropļotu konkurenci kopējā tirgū, jo to pamatā nav šo apgrūtinājumu vai priekšrocību pamatojoša ekonomiska izpildījuma, bet tās sliecas pircējam atņemt vai ierobežot izvēles iespēju attiecībā uz piegādes avotiem un liegt konkurentiem pieeju tirgum (iepriekš minētais spriedums lietā *Hoffmann-La Roche*/Komisija, 90. punkts).

210 Konkrētāk attiecībā uz atlaidēm, ko piešķir dominējošā stāvoklī esošs uzņēmums, no pastāvīgās judikatūras izriet, ka lojalitātes atlaide, kas tiek piešķirta apmaiņai pret klienta apņemšanos visu vai gandrīz visu savām vajadzībām nepieciešamo iegādāties no dominējošā stāvoklī esošā uzņēmuma, ir pretrunā EKL 82. pantam. Šāda atlaide ar finansiālu priekšrocību sniegšanu kavē, ka klienti savām vajadzībām nepieciešamo iegādātos no konkurējošiem ražotājiem (Tiesas 1975. gada 16. decembra spriedums apvienotajās lietās no 40/73 līdz 48/73, 50/73, no 54/73 līdz 56/73, 111/73, 113/73 un 114/73 *Suiker Unie* u.c./Komisija, *Recueil*, 1663. lpp., 518. punkts, un iepriekš minētais spriedums lietā *Michelin II*, 56. punkts).

211 Atlaižu sistēma, ar kuru tiek ierobežots tirgus, tiek uzskatīta par tādu, kas ir pretrunā EKL 82. pantam, ja to piemēro dominējošā stāvoklī esošs uzņēmums. Šī iemesla dēļ Tiesa ir nospriedusi, ka atlaide, kas ir saistīta ar pirkumu apjoma mērķa sasniegšanu, ir pretrunā EKL 82. pantam (iepriekš minētais spriedums lietā *Michelin II*, 57. punkts).

212 Parasti uzskata, ka kvantitatīvu atlaižu sistēmām, kas saistītas vienīgi ar dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma veikto pirkumu apjomu, nav EKL 82. pantā aizliegtās tirgus ierobežošanas ietekmes. Ja piegādātā daudzuma palielināšanās rezultātā piegādātājam samazinās izmaksas, tam ir tiesības, izmantojot labvēlīgāku tarifu, nodot šo samazinājumu tālāk savam klientam. Tādējādi tiek uzskatīts, ka kvantitatīvās atlaides atspoguļo dominējošā stāvoklī esošu uzņēmumu efektivitātes guvumu un apjomradītu ietaupījumu (iepriekš minētais spriedums lietā *Michelin II*, 58. punkts).

213 No tā izriet, ka atlaižu sistēma, kurā atlaides lielums pieaug atkarībā no veikto pirkumu apjoma, nav pretrunā EKL 82. pantam, izņemot, ja atlaižu piešķiršanas kritēriji un kārtība parāda, ka sistēmas pamatā nav ekonomiski pamatots pretieguvums, bet tā, tāpat kā lojalitātes un mērķa atlaides, sliecas kavēt, ka klienti sev nepieciešamo iegādājas no konkurējošiem ražotājiem (iepriekš minētais spriedums lietā *Hoffmann-La Roche*/Komisija, 90. punkts, un iepriekš minētais spriedums lietā *Michelin II*, 59. punkts).

214 Lai noteiktu kvantitātes atlaižu sistēmas iespējami ļaunprātīgo raksturu, ir jānovērtē visi apstākļi kopumā, tostarp atlaižu piešķiršanas kritēriji un kārtība, un jāpārbauda, vai atlaides ar tādu priekšrocību sniegšanu, kuru pamatā nav nekāda tās pamatojoša ekonomiska izpildījuma, sliecas pircējam atņemt vai ierobežot izvēles iespēju attiecībā uz piegādes avotiem, liegt konkurentu pieeju tirgum, darījumu partneriem

piemērot nevienlīdzīgus noteikumus vai ar izkropļotu konkurenci nostiprināt dominējošo stāvokli (iepriekš minētais spriedums lietā *Michelin II*, 60. punkts).

215 No šīs judikatūras — kā to norādījušas arī prasītājas — ir secināms, ka, lai pārbaudītu, vai ekskluzīvie līgumi, individualizētie nolīgumi par daudzumu un individualizētās retroaktīvās atlaides ir saderīgas ar EKL 82. pantu, ir jāizpēta, vai, novērtējot visus šos apstākļus kopumā un tādējādi arī šo līgumu kontekstu, šīs darbības faktiski vai iespējami ierobežo vai izslēdz konkurenci attiecīgajā tirgū.

216 Šajā lietā, pirmkārt, ir jāpārbauda, vai Komisija apstrīdētajā lēmumā nav ievērojusi attiecīgo līgumu kontekstu un, otrkārt, vai tā ir atbilstoši pamatojusi savus secinājumus saistībā ar faktu, vai minētie līgumi ir piemēroti konkurences likvidēšanai.

217 Šajā sakarā ir jānorāda, ka apstrīdētajā lēmumā pēc attiecīgo tirgu struktūras, prasītāju un to konkurentu vietas tajā pārbaudes un secinājuma, ka prasītājas atrodas ļoti nozīmīgā dominējošā stāvoklī (skat. apstrīdētā lēmuma 12.–96. apsvērumu), individuāli tika pārbaudīta katra prasītāju darbība (skat. apstrīdētā lēmuma 97.–133. apsvērumu). Apstrīdētajā lēmumā ir plaši iztirzāta šo darbību spēja izkropļot konkurenci konkrētajos apstākļos (skat. it īpaši apstrīdētā lēmuma 159.–166., 180.–187., 218.–226., 234.–240., 264.–277. un 286.–329. apsvērumu).

218 Turklāt apstrīdētajā lēmumā — vispirms izvērtējot prasītāju veikto praksi katrā attiecīgajā valsts tirgū, ņemot vērā klientu nozīmīgumu, līgumu darbības termiņu,

pieprasījuma attīstību šajā tirgū un saistītās pieprasījuma daļas īpatsvaru, — bija secināts, ka prasītāju veiktās prakse varēja kavēt konkurences rašanos vai attīstību, un bija atzīts, ka ir notikusi dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, tiktāl, ciktāl šīs prasītāju veiktās prakses mērķis bija nozīmīgas pieprasījuma daļas izslēgšana. It īpaši saistībā ar prasītāju izmantotajām pazeminātu cenu un atlaižu sistēmām apstrīdētajā lēmumā ar diagrammu palīdzību ir ilustrēts atsevišķām no šīm sistēmām piemītošais "uzsūkšanas efekts" katrā attiecīgajā valstī.

219 Kaut arī atbilstoši judikatūrai tas nebija nepieciešams, Komisija izvērtēja arī prasītāju veiktās prakses faktisko ietekmi, ņemot vērā tirgus apstākļus.

220 Saistībā ar pārējiem apstākļiem, kuri, kā uzskata prasītājas, apstrīdētajā lēmumā bija jāizvērtē, lai varētu konstatēt, vai ar to veikto praksi varēja tikt ierobežota konkurence, ir jānorāda šādi apsvērumi.

221 Pirmkārt, prasītāju iespējamais pārākums tehniskajā ziņā tiktāl, ciktāl tās esot vienīgās *RVM* ražotājas, kas laika posmā no 1997. līdz 2001. gadam varēja piedāvāt "revolucionāru [horizontālās barošanas] tehnoloģiju", nevar ietekmēt vērtējumu par to, vai ar šiem nolīgumiem varēja tikt ierobežota konkurence. Šis apstāklis varbūtēji varot ietekmēt tikai prasītāju konkurences pozīcijas tirgū novērtējumu un tādējādi — to dominējošo stāvokli.

222 Otrkārt, ir jāsecina, ka tas, ka automāti tika pārdoti tieši galapatērētājam, ir apstāklis, kas apstiprina secinājumu par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, nevis pierāda pretējo. Kaut arī ar attiecīgajiem nolīgumiem teorētiski tik tiešām netika

ierobežota konkurentu pieeja izplatītājiem, tomēr ir acīmredzams, ka izplatītāji nekādā veidā nebija ieinteresēti iegādāties šos automātus, jo prasītāju noslēgtie nolīgumi ierobežoja to konkurentu iespējas piedāvāt to ražotos *RVM* galapatērētājam.

223 Treškārt, saistībā ar to, ka lielveikalu ķēdes ir uzskatāmas par profesionāliem iepircējiem, kas varēja salīdzināt un izvēlēties starp prasītāju un to konkurentu piedāvātajiem *RVM*, ir jānorāda, ka prasītāju rīcības mērķis acīmredzami bija ieviest tādus noteikumus, kas pamudinātu klientus neveikt iepirkumus no citiem piegādātājiem un saglabātu esošo situāciju.

224 Visbeidzot ir jāpiekrīt Komisijai, ka prasītājām bija iespēja sniegt objektīvu ekonomisku un konkurences tiesībām atbilstošu to veiktās prakses pamatojumu. Tās varēja paskaidrot, kādus ieguvumus efektivitātes ziņā tās bija paredzējušas iegūt to īstenoto ekskluzīvo tiesību līgumu, individualizēto vienošanos par daudzumu un individualizēto atlaižu shēmu rezultātā. Tomēr prasītājas tiesvedības Vispārējā tiesā ietvaros nav apgalvojušas, ka to rīcības rezultātā ir radies kaut vai neliels jūtams efektivitātes ieguvums, ka šī rīcība ir pamatota kādu citu iemeslu dēļ vai ka tās rezultātā ir samazinājušās cenas vai patērētājiem ir radies kāds cita veida ieguvums.

225 Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jānoraida prasītāju arguments par to, ka Komisija ir izvērtējusi vienīgi attiecīgo nolīgumu saturu, nevis šo nolīgumu kontekstu.

226 Otrkārt, saistībā ar iebildumu par nepietiekamo šī aspekta pamatojumu apstrīdētajā lēmumā ir jānorāda, ka arī tas nav atbalstāms.

227 EKL 253. pantā prasītais pamatojums ir jāpielāgo attiecīgajam aktam un tam skaidri un neapšaubāmi jāparāda iestādes, akta autores, argumentācija, lai ļautu ieinteresētajām personām zināt noteiktā pasākuma pamatojumu un aizsargāt savas tiesības un tiesai veikt pārbaudi (Tiesas 1985. gada 13. marta spriedums apvienotajās lietās 296/82 un 318/82 Nīderlande un *Leeuwarder Papierwarenfabriek*/Komisija, *Recueil*, 809. lpp., 19. punkts, un 2002. gada 19. septembra spriedums lietā C-114/00 Spānija/Komisija, *Recueil*, I-7657. lpp., 62. punkts). Attiecībā uz lēmumu, kas pieņemts, piemērojot EKL 82. pantu, šis princips prasa, lai apstrīdētajā lēmumā būtu norādīti faktiskie apstākļi, uz kuriem ir balstīts pasākuma juridiskais pamatojums, un apsvērumi, kuru dēļ attiecīgais lēmums ir ticis pieņemts (šajā ziņā skat. Pirmās instances tiesas 2007. gada 30. janvāra spriedumu lietā T-340/03 *France Télécom*/Komisija, Krājums, II-107. lpp., 57. punkts, uz kuru neattiecās apelācijas sūdzība šajā punktā).

228 Šajā ziņā ir jānorāda uz šī sprieduma 216.–218. punktā minētajiem apsvērumiem, no kuriem nepārprotami izriet, ka Komisija ir detalizēti izklāstījusi iemeslus, kādēļ tā uzskatīja, ka ar attiecīgajiem nolīgumiem varēja tikt ierobežota vai izslēgta konkurence.

229 Līdz ar to ir skaidrs, ka prasītājām bija iespēja uzzināt visus apstrīdētajā lēmumā ietvertos šī aspekta pamatojumus. Turklāt ir jāsecina, ka Vispārējā tiesa pilnībā varēja pārbaudīt apstrīdētā lēmuma tiesiskumu. No tā izriet, ka šis apstrīdētā lēmuma aspekts ir pietiekami pamatots.

230 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, šī otrā pamata daļa ir jānoraida.

2. Par *RVM* kopējā pieprasījuma "nepietiekamo segumu" prasītāju veiktās prakses dēļ

a) Lietas dalībnieku argumenti

231 Prasītājas norāda, ka, lai arī apstrīdētajā lēmumā bija secināts, ka visu attiecīgo nolīgumu rezultātā varēja rasties izslēgšanas efekts, tas pierādot vien to, ka konkurentiem bija liegta iespēja apgādāt tos klientus, kuri jau bija noslēguši šos nolīgumus (kuru esamībai prasītājas joprojām nepiekrīt). Neraugoties uz to, konkurentiem joprojām esot bijusi iespēja meklēt savam uzņēmumam klientus no citiem uzņēmumiem. Lai varētu konstatēt EKL 82. panta pārkāpumu, apstrīdētajā lēmumā bija jāpierāda, ka šie nolīgumi nosedza tik ievērojamu tirgus daļu, ka ar tiem bija iespējams izslēgt pietiekami lielu skaitu konkurentu no visa tirgus kopumā, kas savukārt varētu radīt būtisku konkurences samazināšanos. Komisija neesot paskaidrojusi, kādēļ tas, ka konkurenti nevar pārdot savus *RVM* konkrētiem klientiem, nozīmē to, ka tie ir tikuši izslēgti no tirgus "kopumā".

232 Prasītājas norāda, ka jautājums ir par to, vai konkurents rentablā veidā var palikt tirgū, apkalpojot tikai to pieprasījuma daļu, kuru iespējams iekarot, un ka Komisijai bija jānosaka minimālais rentabilitātes apmērs, kāds nepieciešams pastāvēšanai attiecīgajā tirgū. Ja šis pieprasījums ir pietiekami būtisks un rentabilitātes pakāpe pietiekami

zema, lai potenciāls konkurents varētu ienākt vai palikt tirgū vienlaikus ar prasītājām, Komisijai vajadzēja secināt, ka prasītāju veiktā prakse nav uzskatāma par ļaunprātīgu. Komisija turklāt neesot skaidri norādījusi to tirgus daļu, uz kuru ir jāattiecas nolīgumiem, lai ar tiem būtu iespējams izslēgt konkurentus. Apstrīdētajā lēmumā nav sniegti nekādi objektīvi kritēriji, lai būtu iespējams noteikt, kāda ir šī robežvērtība.

233 Prasītājas uzskata, ka, ja Komisija būtu veikusi šo izvērtējumu, būtu praktiski neiespējami pierādīt, ka ar attiecīgajiem nolīgumiem no tirgus varētu tikt izslēgti konkurenti ar vienlīdzīgu efektivitātes pakāpi. Tās apgalvo, ka Komisijai apstrīdētajā lēmumā bija jāpierāda, ka prasītāju veiktās prakses rezultātā varēja rasties izslēgšanas efekts. Tā kā apstrīdētajā lēmumā nav sniegts pietiekams pamatojums, prasītājām neesot pienākuma pierādīt pretējo.

234 Prasītājas norāda, ka jaunais iebildumu rakstā sniegtais vērtējums, kas attiecas uz prasītāju veiktās prakses rezultātā radušos izslēgšanas efektu, ir nepieņemams. Vispārējai tiesai ir jāizskata jautājums par to, vai apstrīdētajā lēmumā šajā aspektā ir norādīts pietiekams pamatojums. Atbildētājai vispārīgi nevarot būt atļauts novērst strīdīgajā lēmumā pieļautās kļūdas un bezdarbību, tiesvedības Vispārējā tiesā laikā sniedzot jaunu vērtējumu un papildu pierādījumus.

235 Turklāt prasītājas kā neatbilstošu noraida apgalvojumu, ka dominējošā stāvoklī esošam uzņēmumam nav jānosaka tirgū pastāvošo konkurentu skaits. Dažādos tirgos konkurence var pastāvēt pat tad, ja konkurentu skaits ir mainīgs, un dažreiz pat tad, ja tirgū ir tikai divi konkurenti. Prasītājas uzskata, ka tieši Komisijai apstrīdētajā lēmumā bija jānosaka minimālā robežvērtība, kas nepieciešama uzņēmumu izdzīvošanai attiecīgajā tirgū, un jānosaka, vai tirgus daļa, ko iespējams iegūt, ļauj darboties tirgū

pietiekamam skaitam uzņēmumu, tādējādi nodrošinot efektīvu konkurenci. Šajā lietā tas neesot izdarīts.

236 Visbeidzot prasītājas norāda, ka to veiktā prakse neattiecas uz pietiekami būtisku kopējā pieprasījuma daļu. Prasītājas uzskata, ka tā pieprasījuma daļa, kuru bija iespējams iekarot, katrā attiecīgajā valsts tirgū bija vismaz 30 % un lielākajā daļā gadījumu — vairāk nekā 50 %, un attiecīgajos piecos tirgos kopumā tā vidēji bija aptuveni 61 %, proti, vairāk nekā 2 000 automātu gadā. Šis skaitlis esot lielāks par minimālo pārdošanas līmeni, kas nepieciešams, lai nodrošinātu *RVM* ražotāja dzīvotspēju, kas, kā uzskata prasītājas, ir no 500 līdz 1000 vienībām gadā.

237 Komisija prasītāju izvirzītos argumentus apstrīd.

b) Vispārējās tiesas vērtējums

238 Vispirms ir jānorāda, ka jautājums būtībā ir par to, vai Komisijai, pierādot konkurentu izslēgšanu no tirgus kopumā, bija jānosaka minimālā robežvērtība, kas nepieciešama, lai nodrošinātu uzņēmuma darbību attiecīgajā tirgū, un pēc tam bija jāpārbauda, vai tirgus daļa, kuru nav iespējams iekarot (t.i., tā pieprasījuma daļa, kas bija saistīta prasītāju veiktās prakses dēļ), bija pietiekami liela, lai varētu radīt konkurentu izslēgšanas efektu.

239 Šajā lietā ir jāsecina, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā ir konstatējusi, ka tajās valstīs un laika posmā, attiecībā uz kuriem tika konstatēts pārkāpums, izslēgtā pieprasījuma daļa bija "būtiska" vai "nemaznozīmīga" un ka tieši katra no attiecīgajiem tirgiem "izšķirošās [izaugsmes] laikā" tā bija ļoti būtiska (skat. apstrīdētā lēmuma 392. apsvērumu). Apstrīdētajā lēmumā tomēr nav noteikta precīza robežvērtība, kuru pārsniedzot prasītāju veiktā prakse varētu tikt uzskatīta par tādu, kuras rezultātā var tikt izslēgti konkurenti.

240 Jāteic, ka Komisija pamatoti ir secinājusi, ka, izslēdzot būtisku tirgus daļu, kā tas ir šajā lietā, dominējošā stāvoklī esošs uzņēmums ir ierobežojis viena vai vairāku konkurentu ienākšanu tirgū un līdz ar to ir ierobežojis konkurences intensitāti tirgū kopumā.

241 Būtiskas tirgus daļas izslēgšana, ko veicis dominējošā stāvoklī esošs uzņēmums, nevar tikt pamatota ar to, ka tirgus daļa, kuru iespējams iekarot, vēl ir pietiekama, lai tajā atrastos vieta ierobežotam skaitam konkurentu. Pirmkārt, klientiem, kas atrodas no tirgus izslēgtajā daļā, ir jābūt iespējai gūt labumu no tirgū maksimāli iespējamā konkurences līmeņa un konkurentiem jābūt iespējai piedalīties konkurences cīņā attiecībā uz visu tirgu, nevis tikai tā daļu. Otrkārt, dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma uzdevums nav noteikt, kādam skaitam dzīvotspējīgu konkurentu var tikt atļauts piedalīties konkurences cīņā ar šo uzņēmumu attiecībā uz to pieprasījuma daļu, kuru vēl ir iespējams iegūt.

242 Šajā ziņā ir jāuzsver, ka, tikai veicot lietas apstākļu izvērtējumu, kā to apstrīdētajā lēmumā ir izdarījusi Komisija, var konstatēt, vai dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma veiktās prakses rezultātā var tikt izslēgta konkurence. Tomēr būtu mākslīgi *a priori*

noteikt, kādai ir jābūt saistītajai tirgus daļai, kuru pārsniedzot, dominējošā stāvoklī esošā uzņēmuma veiktajai praksei var būt konkurentu izslēgšanas efekts.

243 It īpaši ir jānorāda, pirmkārt, ka prasītāju veiktās prakses rezultātā vidēji tika izslēgta būtiska daļa — divas piektdaļas — no kopējā pieprasījuma attiecīgajā laika posmā un valstīs. Līdz ar to, pat piekrītot prasītāju paustajam apgalvojumam, ka nelielas pieprasījuma daļas izslēgšanai neesot nekādas nozīmes, šajā gadījumā šī daļa nebūt nebija neliela.

244 Otrkārt, prasītāju veiktās prakses rezultātā "izšķirošo gadu" laikā, kad pieprasījums bija visaugstākais un visvairāk varēja veicināt veiksmīgu ienākšanu tirgū, it īpaši 1999. un 2000. gadā Austrijā, 2001. gadā Nīderlandē un 1999. gadā Norvēģijā, bieži vien radās ļoti augsta "saistītā" pieprasījuma proporcija (skat., piemēram, apstrīdētā lēmuma 163., 219. un 237. apsvērumu).

245 Treškārt, ir jāatgādina, ka prasītāju veiktās prakses rezultātā tika saistīts galapatērētāja, nevis izplatītāja pieprasījums. Līdz ar to konkurenti nevarēja izmantot citādākas izplatīšanas metodes, kas varētu mīkstināt prasītāju veiktās prakses sekas.

246 Ņemot vērā šos apsvērumus, šī otrā pamata daļa ir jānoraida.

3. Par varbūtēji neprecīziem un kļūdainiem pierādījumiem un apgalvojumiem, kas tikuši izmantoti, izvērtējot retroaktīvo atlaižu spēju izslēgt konkurenci

a) Lietas dalībnieku argumenti

247 Prasītājas apgalvo, ka Komisijas apgalvojuma par retroaktīvajām atlaidēm pamatā ir divi elementi; pirmkārt, tas, ka klienti vēlas iegādāties tikai nelielu daudzumu automātu no jauna piegādātāja, un, otrkārt, tas, ka retroaktīvās atlaides ļauj prasītājām īstenot negatīvu vai ļoti zemu cenu politiku. Tās norāda, ka gandrīz visos Komisijas norādītajos piemēros cenas nekad nevarēja būt negatīvas un ka visos gadījumos konkurenti varēja saņemt pozitīvus ienākumus no saviem pārdošanas darījumiem. Tās arī norāda, ka Komisija nav arī izvērtējusi prasītāju izmaksas, lai varētu noteikt līmeni, zem kura cenas ir uzskatāmas par tādām, kuru rezultātā notiek izslēgšana, vai par plēsonīgām.

248 Prasītājas uzskata, ka, ja retroaktīvo atlaižu rezultātā rodas pozitīvas cenas, nevar prezumēt, ka tas noteikti radīs izslēgšanas efektu. Šāda pieeja būtībā nozīmētu retroaktīvo atlaižu aizliegumu *per se*.

249 Prasītājas piebilst, ka apstrīdētajā lēmumā no prasītāju piedāvātajām atlaidēm izrietošās cenas nav izvērtētas nedz attiecībā pret references punktu, nedz arī pamatojoties uz objektīvu izmantojamu kritēriju. Tajā esot vienīgi norādīts, ka atlaides radīja konkurentiem oportunitātes izmaksas — kas lēmumā nav skaidri definētas — un ka no tā izrietošās cenas atbilstoši tās subjektīvajam viedoklim līdz ar to ir "ļoti zemas", un

Komisija nav izskaidrojusi, kas ar šo pēdējo frāzi tiek domāts. Prasītājas uzskata, ka atbildētāja nevar atsaukties uz šādiem subjektīviem apgalvojumiem un viedokļiem, lai varētu secināt, vai atlaides var radīt izslēgšanas efektu vai nē.

250 Prasītājas turklāt norāda, ka apstrīdētajā lēmumā izdarītais secinājums, saskaņā ar kuru retroaktīvās atlaides varēja radīt izslēgšanas efektu, ir balstīts uz neprecīzām diagrammām.

251 Divos no septiņiem apstrīdētajā lēmumā minētajiem gadījumiem (apstrīdētā lēmuma 23. un 24. shēma attiecībā uz Austriju) Komisija esot balstījusies uz neprecīzām un maldinošām diagrammām. Komisijas apgalvojums, ka konkurentiem šajos gadījumos nācās noteikt negatīvas cenas, jebkurā gadījumā esot nepareizs.

252 Četros citos gadījumos (15. un 18. shēma, kas attiecas uz Nīderlandi un Zviedriju, un 21. un 22. shēma, kas attiecas uz Vāciju) Komisija neesot ņēmusi vērā atlaides, ko klienti varēja saņemt attiecībā uz pārdošanas darījumiem, kas nepārsniedz Komisijas vērtējumā izmantoto maksimālo robežu. Ja šī kļūda tiktu novērsta, trijos no četriem gadījumiem cenas nekādos apstākļos nebūtu negatīvas un tās būtu tikai nedaudz negatīvas saistībā ar vienas vienības pārdošanas darījumiem citā gadījumā.

253 Pretēji Komisijas apgalvotajam, sešos no septiņiem gadījumiem konkurenti esot varējuši noteikt pozitīvas cenas, kaut arī tie tirgoja ļoti nelielus daudzumus, proti, divus vai trīs automātus.

254 Katrā no šiem septiņiem gadījumiem Komisija esot kļūdaini pieņēmusi, ka konkurentiem bija jāaprobežojas tikai ar neliela *RVM* vienību daudzuma tirdzniecību.

255 Katrā no šiem septiņiem gadījumiem Komisija neesot ņēmusi vērā attiecīgos pierādījumus par tirgus darbību, kas negatīvi ietekmējot tās secinājumus. Komisija it īpaši neesot ņēmusi vērā ienākumus, kas gūti no pēcpārdošanas pakalpojumiem un nākamajiem *RVM* pārdošanas darījumiem. Ņemot vērā šos ienākumus, konkurenti varēja iegūt pozitīvus ienākumus pat saistībā ar *RVM* pārdošanas darījumiem, kas tika īstenoti par negatīvām cenām.

256 Prasītājas precizē, ka, kaut arī konkurentiem bija iespēja tirgot tikai nelielus daudzumus *RVM* (piemēram, vienu vai divus automātus), Komisija apstrīdētajā lēmumā neesot pierādījusi, ka prasītāju piemēroto atlaižu dēļ šie konkurenti varēja tikt izslēgti no tirgus.

257 Komisija prasītāju izvirzītos argumentus apstrīd.

b) Vispārējās tiesas vērtējums

258 Vispirms ir jānorāda, ka šī iebilduma pamatā ir kļūdains pieņēmums. Pretēji prasītāju apgalvojumam to, ka retroaktīvo atlaižu sistēmas liek konkurentiem noteikt negatīvas cenas attiecībā uz prasītāju klientiem, kas saņem šīs atlaides, nevar uzskatīt par vienu

no pīlāriem, uz kuriem ir balstīts apstrīdētais lēmums, secinot, ka prasītāju piemērotajai retroaktīvo atlaižu sistēmai var būt pret konkurenci vērstas sekas.

259 Apstrīdētais lēmums ir balstīts uz pavisam citiem apsvērumiem, kas saistīti ar prasītāju piemērotajām retroaktīvajām atlaidēm, lai secinātu, ka šāda veida rīcība varēja izslēgt konkurentus no tirgus, tādējādi pārkāpjot EKL 82. pantu.

260 Pirmkārt, apstrīdētajā lēmumā ir konstatēts, ka aicinājums veikt iepirkumus tikai vai gandrīz tikai no prasītājām bija īpaši iedarbīgs, ja prasītāju piemērotās maksimālās robežas tika kombinētas ar sistēmu, kuras ietvaros konkrētā gadījumā priekšrocība vai īpaša priekšrocība tika piešķirta par visiem pirkumiem, ko klients veicis attiecīgajā laika posmā, un nevis tikai par iegādātajiem daudzumiem, kuri pārsniedz attiecīgo maksimālo robežu (skat. apstrīdētā lēmuma 132., 297. un 316. apsvērumu).

261 Otrkārt, Komisija apstrīdētajā lēmumā ir norādījusi, ka atlaižu sistēmas tika noteiktas katram konkrētajam klientam atsevišķi un maksimālā robeža tika noteikta, pamatojoties uz klienta prognozētajām vajadzībām un/vai iepriekš veikto pirkuma darījumu apmēru.

262 Apstrīdētajā lēmumā it īpaši ir norādīts, ka retroaktīvu atlaižu sistēmas un viena vai vairāku maksimālo daudzumu, kuri atbilst visam pieprasījumam vai būtiskai tā daļai, kombinācija ir būtisks stimuls visus vai gandrīz visus nepieciešamos automātus iegādāties no prasītājām un mākslīgi paaugstina cenu pāriešanai pie kāda cita piegādātāja

pat attiecībā tikai uz nelielu skaitu iekārtu (skat. apstrīdētā lēmuma 131.–133., 297., 321. un 322. apsvērumu).

263 Treškārt, Komisija ir konstatējusi, ka retroaktīvās atlaides bieži ir piemērotas atsevišķiem prasītāju lielākajiem klientiem ar mērķi nodrošināt to uzticību (skat., piemēram, apstrīdētā lēmuma 180. un 240. apsvērumu).

264 Visbeidzot apstrīdētajā lēmumā ir norādīts, ka prasītājas nav pierādījušas, ka to rīcība bija objektīvi pamatojama vai ka tās rezultātā radās būtiski ieguvumi efektivitātes ziņā, kas neitralizētu pret konkurenci vērstās sekas, kuras tika radītas attiecībā pret patērētājiem (skat. apstrīdētā lēmuma 391. apsvērumu).

265 Nenoliedzami, apstrīdētajā lēmumā ar diagrammām (skat. 15., 18., 21., 24. un 27. shēmu) ir ilustrēts, ka prasītāju piemērotās retroaktīvās atlaides radīja izslēdzošu efektu, kā rezultātā konkurentiem bija jānosaka ļoti zemas un dažreiz pat negatīvas cenas attiecībā uz pēdējām vienībām pirms ar atlaižu sistēmu noteiktā maksimālā daudzuma sasniegšanas (skat. apstrīdētā lēmuma 165., 186., 224., 235., 236. un 268. apsvērumu).

266 Tomēr Komisija apstrīdētajā lēmumā, pirmkārt, nekādā veidā nav apstiprinājusi, ka atlaižu sistēmu piemērošanas rezultātā automātiski tika noteiktas negatīvas cenas, un, otrkārt, nav arī apgalvojusi, ka tas ir uzskatāms par priekšnosacījumu šo atlaižu sistēmu atzīšanai par ļaunprātīgām. Turklāt apstrīdētajā lēmumā nav ietverts grafisks katras prasītāju piemērotās pazemināto cenu un atlaižu sistēmas attēlojums. Tajā ir ietvertas tikai viena vai divas diagrammas attiecībā uz katru valsti, kas atspoguļo prasītāju piemēroto atlaižu sistēmu izslēgšanas efektu.

267 Šajā ziņā ir jānorāda, ka izslēgšanas mehānisms, par kādu ir uzskatāmas retroaktīvās atlaides, nenozīmē, ka dominējošā stāvoklī esošajam uzņēmumam ir jāatsakās no saviem ienākumiem, jo šo atlaižu izmaksas tiek sadalītas starp lielu vienību skaitu. Piešķirot retroaktīvas atlaides, vidējā cena, kuru iegūst dominējošā stāvoklī esošs uzņēmums, var būtiski pārsniegt izmaksas un nodrošināt augstu vidējo peļņas robežu. Tomēr retroaktīvā atlaižu sistēma nodrošina, ka faktiskā cena, kas klientam jāmaksā par pēdējām vienībām, "uzsūkšanas" efekta dēļ ir ļoti zema.

268 Ņemot vērā šos apsvērumus, ir jānorāda, ka tas apstāklis, ka atsevišķās diagrammās ir pieļautas kļūdas, pats par sevi nevar atspēkot secinājumus par prasītāju piemēroto atlaižu sistēmu pret konkurenci vērsto raksturu. Līdz ar to šis prasītāju izvirzītais iebildums ir neefektīvs.

269 Saistībā ar prasītāju argumentu, ka konkurentu darbība nebija ierobežota tikai ar neliela skaita vienību pārdošanu katram klientam, ir jāsecina, ka tādam stipram dominējošajam stāvoklim, kāds ir prasītājām, ir raksturīgi, ka attiecībā uz ievērojamu pieprasījuma daļu nepastāv adekvāts dominējošā stāvoklī esošā uzņēmuma izgatavotā izstrādājuma aizstājējprodukts. Līdz ar to piegādātājs, kurš atrodas dominējošā stāvoklī, lielā mērā ir tāds tirdzniecības partneris, kuru nav iespējams apiet (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Hoffmann-La Roche*/Komisija, 41. punkts). No tā izriet, ka šādos apstākļos apstrīdētajā lēmumā ir pamatoti norādīts, ka klienti vēršas pie citiem piegādātājiem tikai, lai izdarītu nelielu skaitu iepirkumu.

270 To pašu iemeslu dēļ ir grūti piekrist prasītāju argumentam, ka konkurents var kompensēt zemāko cenu, kuru tas ir spiests noteikt klientam par vienībām zem maksimālā daudzuma, pārdodot šim pašam klientam papildu vienības (virs šī maksimālā daudzuma). Atlikušais šī klienta pieprasījums labākajā gadījumā ir ierobežots, kā rezultātā konkurenta vidējā cena no strukturālā viedokļa nav tik pievilcīga.

271 Tas pats attiecas uz apgalvojumu par to, ka konkurenti var mēģināt kompensēt savus sākotnējos zaudējumus vai zemo rentabilitāti, kas radušies prasītāju veiktās prakses dēļ, ar pēcpārdošanas ienākumiem (apkope un remonts). Prasītāju radītā plašā bāze arī rada tiem acīmredzamu priekšrocību to iekārtu apkopei un remontam, kā rezultātā no prasītāju sniegtās argumentācijas skaidri neizriet, kādā veidā konkurentu strukturālajā ziņā zemā peļņas robeža primārajā tirgū varētu tikt kompensēta ar pēcpārdošanas tirgū saņemtajiem ienākumiem.

272 Ņemot vērā iepriekš minēto, otrā pamata trešā daļa un līdz ar to otrais pamats kopumā ir jānoraida.

C — *Par trešo pamatu, kas saistīts ar acīmredzamām kļūdām Komisijas veiktajā vērtējumā par to, vai ar attiecīgajiem nolīgumiem patiešām ir tikusi izslēgta konkurence*

1. Lietas dalībnieku argumenti

273 Prasītājas uzskata, ka faktisko seku izvērtējums ir apstrīdētajā lēmumā ietverto secinājumu attiecībā uz izslēgšanu neatņemama sastāvdaļa. To apstiprinot apstrīdētā lēmuma daļas, kas attiecas uz "ietekmi" katrā no piecām attiecīgajām valstīm.

274 Prasītājas apgalvo, ka Komisijas izmantotie pierādījumi ir pretrunīgi, spekulatīvi vai neatbilstoši, tāpēc no tiem nevar secināt, ka ar attiecīgajiem nolīgumiem patiešām ir tikusi izslēgta konkurence.

275 Pirmkārt, prasītājas norāda, ka lielākajā daļā no pieciem izvērtētajiem valstu tirgiem to tirgus daļa laika posmā, saistībā ar kuru Komisija ir apgalvojusi, ka prasītājas ir veikušas pret konkurenci vērstu darbību, ir samazinājusies.

276 Prasītājas uzskata, ka Komisijas norādītās grafiskās tabulas apstiprina to apgalvojumus attiecībā uz tirgus daļu, proti, ka to tirgus daļa trijās no attiecīgajām piecām valstīm bija samazinājusies, ko nevarot uzskatīt par pierādījumu pret konkurenci vērstas darbības esamībai.

277 Otrkārt, prasītājas nepiekrīt Komisijas apgalvojumam, ka to konkurentu pozīcija katrā no šīm piecām valstīm izskatītajā laika posmā bija vāja. Tās uzskata, ka to konkurenti bija ieguvuši tirgus daļu trīs valstīs, ka to tirgus daļa Vācijā bija palikusi gandrīz nemainīga un ka tie bija zaudējuši tirgus daļu vienīgi Zviedrijā.

278 Treškārt, prasītājas nepiekrīt acīmredzamas saiknes pastāvēšanai starp saistītā tirgus daļu un to tirgus daļu katrā no pieciem valstu tirgiem laika posmā no 1998. līdz 2002. gadam. Izvērtējot attiecīgos piecus valstu tirgus kopumā, neesot konstatējami pierādījumi, ka vienas palielinātas tirgus daļas rezultātā ir palielinājusies prasītāju tirgus daļa. Piemēram, Nīderlandē un Norvēģijā, kur prasītāju prakses dēļ saistītā tirgus daļa bija visaugstākā, tā ir samazinājusies, bet Vācijā un Zviedrijā, kur tām bija neliela saistītā tirgus daļa, prasītāju tirgus daļa esot palielinājusies vai ir

palikusi nemainīga. Tikai Austrijā prasītāju tirgus daļa ir samazinājusies straujāk nekā Nīderlandē un Norvēģijā.

279 Prasītājas arī apgalvo, ka starp tirgus daļu, kuru nav iespējams iekarot, un to tirgus daļu katrā no izskatāmajā periodā izvērtētajām piecām valstīm nepastāv statistiski nozīmīga saikne.

280 Prasītājas norāda, ka Komisija ir balstījusies pati uz savu subjektīvo pierādījumu interpretāciju, izslēdzot objektīvus kritērijus. Komisija esot apgalvojusi, ka mainīgie lielumi ir "savstarpēji saistīti", bet ir noraidījusi visus mēģinājumus pakļaut šo apgalvojumu objektīvai un statistiski stingrai pārbaudei. Turklāt Komisija neesot sniegusi nekādus pierādījumus, lai pamatotu savu apgalvojumu par to, ka ar prasītāju sniegto statistisko analīzi var būt izdarītas manipulācijas.

281 Ceturtkārt, prasītājas nepiekrīt Komisijas apgalvojumam, ka to cenas neesot samazinājušās, un norāda, ka Komisijai bija jāpārbauda faktiskās, pēc atlaižu piemērošanas pastāvošās neto cenas, nevis katalogā ietvertās cenas.

282 Prasītājas norāda, ka no pareizas datu analīzes — tādas kā prasības pieteikumā ietvertā — izriet, ka cenas ir samazinājušās trijās no piecām valstīm.

283 Piektkārt, prasītājas apgalvo, ka trīs konkurentu izstāšanās no tirgus nav pierādījums pret konkurenci vērstu seku pastāvēšanai. Pirmkārt, *Prokent* esot kļuvis maksātnespējīgs pēc tam, kad bija pārtrauktas iespējamās pret konkurenci vērstās prasītāju darbības. Otrkārt, prasītāju veiktā *Halton* un *Eleiko* iegāde esot pretrunā Komisijas teorijai par negatīvo ietekmi uz konkurenci, jo, ja prasītājas būtu varējušas pamudināt

un izslēgt no tirgus to konkurentus, tām nebūtu vajadzības iegādāties šīs divas sabiedrības, lai izslēgtu tās no tirgus.

284 Visbeidzot, prasītājas norāda, ka, kaut arī atsevišķi Komisijas norādītie faktiskie apstākļi ir pareizi, tie automātiski nepierāda, ka prasītāju piemērotajām tirdzniecības cenām ir bijis pret konkurenci vērsts efekts. Pirmkārt, vēsturiski senāk dibināta saimnieciskās darbības subjekta tirgus daļa un tā konkurentu pozīcija tirgū laika gaitā var saglabāties nemainīga pilnīgi leģitīmu iemeslu dēļ; otrkārt, Komisija esot nonākusi pretrunā pati sev saistībā ar prasītāju noteiktajām cenām un to attīstību laika gaitā, kvalificējot to cenu noteikšanas politiku par plēsonīgu, un tai pat laikā piedēvējot tām paaugstinātu cenu saglabāšanu; un, treškārt, viena vai vairāku konkurentu izstāšanās no tirgus neesot pierādījums pret konkurenci vērstu seku pastāvēšanai, bet var būt tikai parasta konkurences procesa rezultāts.

285 Komisija prasītāju izvirzītos argumentus apstrīd.

2. Vispārējās tiesas vērtējums

286 Jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru gadījumā, ja noteikti lēmuma iemesli paši par sevi var juridiski pienācīgi būt tā pamatojumam, citas nepilnības akta pamatojumā katrā ziņā neietekmē tā rezolutīvo daļu (skat. pēc analoģijas Tiesas 2001. gada 12. jūlija spriedumu apvienotajās lietās C-302/99 P un C-308/99 P Komisija un Francija/*TF1*, *Recueil*, I-5603. lpp., 26.–29. punkts).

287 Apstrīdētā lēmuma 285. un 332. apsvērumā ir skaidri norādīts, ka, kaut arī saskaņā ar judikatūru, lai varētu konstatēt EKL 82. panta pārkāpumu, pietiek pierādīt, ka prasītāju veiktās prakses mērķis bija ierobežot konkurenci vai ka to rīcībai bija vai varēja būt šādas sekas, Komisija ir papildinājusi savu izvērtējumu šajā lietā ar prasītāju veiktās prakses iespējamās ietekmes uz *RVM* tirgu pārbaudi.

288 Līdz ar to ir skaidrs, ka Komisija nav mēģinājusi pamatot savu secinājumu par EKL 82. panta pārkāpumu ar šo prasītāju veiktās prakses faktiskās ietekmes uz katru no izskatītajiem valstu tirgiem pārbaudi, bet ir vienkārši papildinājusi savu secinājumu par pārkāpumu ar īsu šīs rīcības iespējamās ietekmes izvērtējumu.

289 Tāpat ir jāsecina, ka, pierādot EKL 82. panta pārkāpumu, nav jāpierāda, ka attiecīgajai ļaunprātīgajai rīcībai ir bijusi konkrēta ietekme uz attiecīgajiem tirgiem. Šajā ziņā pietiek pierādīt, ka dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma īstenotā ļaunprātīgā rīcība ierobežo konkurenci vai, citiem vārdiem sakot, ka šai rīcībai ir vai var būt šādas sekas (iepriekš minētie spriedumi lietā *Michelin II*, 239. punkts, un lietā *British Airways*/Komisija, 293. punkts).

290 Ņemot vērā iepriekš minēto, trešais pamats līdz ar to ir noraidāms kā neefektīvs, nepārbaudot, vai Komisijas sniegtie pierādījumi ļauj konstatēt, ka ar attiecīgajiem nolīgumiem faktiski ir tikusi izslēgta konkurence. Pat ja Komisija būtu pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, kā to apgalvo prasītājas, uzskatot, ka ar šiem nolīgumiem faktiski tika izslēgta konkurence, tas nekādi neietekmētu apstrīdētā lēmuma tiesiskumu.

D — *Par piekto pamatu, kas attiecas uz acīmredzamu kļūdu, ko Komisija pieļāvusi, uzskatīdama, ka nesaistošie nolīgumi par daudzumu var būt pretrunā EKL 82. pantam*

1. Lietas dalībnieku argumenti

291 Prasītājas, atsaucoties uz pirmo prasības pamatu, apgalvo, ka lielākā daļa no 18 nolīgumiem, kas uzskaitīti apstrīdētā lēmuma 302. apsvērumā un kas attiecas uz nolīgumiem par daudzumu, nav saistoši. Prasītājas uzskata, ka tāpat kā nesaistošo ekskluzīvo tiesību līgumu gadījumā arī nesaistošie individualizētie nolīgumi par daudzumu, neraugoties uz to, ka tie atbilst visām vai gandrīz visām klienta vajadzībām, nevar izslēgt konkurenci. Ja klientam nav juridiska pienākuma ievērot nolīgumu, kurā noteikts pienākums iegādāties noteiktu daudzumu no attiecīgā piegādātāja, tam jebkurā laikā ir iespēja pieņemt labākus piedāvājumus no konkurējošajiem piegādātājiem. Individualizēts nolīgums par daudzumu, kas nav saistošs, neesot nekas vairāk par vienkāršu aprēķinu.

292 Prasītājas apgalvo, ka Kopienu tiesībās nav juridiska pamata, lai klientam būtu iespējams aizliegt sniegt tā piegādātājiem aprēķinu par visām vai gandrīz visām tā vajadzībām noteiktā laika posmā, pat ja vienam no piegādātājiem ir dominējošs stāvoklis. Ja tas tā ir, šie 18 nolīgumi nevarot radīt pret konkurenci vērstu efektu un līdz ar to nevar tikt iekļauti apstrīdētajā lēmumā. Izslēdzot 18 no 49 nolīgumiem, kas ir apstrīdētā lēmuma pamatā, tā pamatotība tiktu būtiski iedragāta un tā rezultātā, kā uzskata prasītājas, apstrīdētais lēmums būtu atceļams pilnībā.

293 Prasītājas arī piebilst, ka pretēji iebildumu rakstā norādītajam lielā daļā līgumu cena neesot saistīta ar iegādāto daudzumu, bet tajos ir piemērota vienota cena par katru pasūtīto iekārtu (piemēram, ar *Lidl*, *COOP* u.c. noslēgtajos līgumos).

294 Komisija prasītāju izvirzītos argumentus apstrīd.

2. Vispārējās tiesas vērtējums

295 Jāteic, ka, kā atgādināts šī sprieduma 208. un 209. punktā, no pastāvīgās judikatūras izriet, ka tas, ka uzņēmums, kurš atrodas dominējošā stāvoklī kādā tirgū un kurš saista pircējus — pat ja tas tiek darīts pēc to lūguma — ar pienākumu vai solījumu pilnībā vai būtiskā daļā veikt nepieciešamos iepirkumus tikai no šī uzņēmuma, ir uzskatāms par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu EKL 82. panta izpratnē neatkarīgi no tā, vai attiecīgais pienākums ir noteikts, neparedzot detalizētākus noteikumus, vai arī ja tas ir noteikts, pretī saņemot atlaides. Tas tā ir arī tad, ja šis uzņēmums, nesaistot pircējus ar formālu pienākumu, vai nu saskaņā ar šiem pircējiem noslēgtiem līgumiem, vai vienpusēji piemēro lojalitātes atlaižu sistēmu, proti, atlaides, kas saistītas ar nosacījumu, ka klients pilnībā vai būtiskā daļā veic nepieciešamos iepirkumus tikai no šī dominējošā stāvoklī esošā uzņēmuma (iepriekš minētais spriedums lietā *Hoffmann-La Roche*/Komisija, 89. punkts).

296 Šāda veida vienošanās par iepirkumu veikšanu tikai no konkrēta uzņēmuma neatkarīgi no tā, vai kā pretatlīdzība tiek saņemtas atlaides vai piešķirtas lojalitātes atlaides, lai veicinātu to, ka pircējs veic iepirkumus tikai no dominējošā stāvoklī esošā uzņēmuma,

nav saderīgas ar neizkropļotas konkurences kopējā tirgū mērķi, jo to pamatā nav tāds ekonomiska rakstura pakalpojums, kas varētu pamatot šo pienākumu vai priekšrocību, bet to mērķis ir atņemt vai ierobežot pircēja izvēles iespējas attiecībā uz tā apgādes avotiem un liegt ražotājiem piekļuvi tirgum (iepriekš minētais spriedums lietā *Hoffmann-La Roche*/Komisija, 90. punkts).

297 Šajā lietā, pretēji prasītāju apgalvotajam, Komisija apstrīdētajā lēmumā pamatoti ir izvērtējusi individualizētos nolīgumus par daudzumu ne tikai formāli no juridiskā viedokļa, bet arī ņemot vērā konkrēto ekonomisko kontekstu, kādā ietilpst šie nolīgumi. Tieši balstoties uz iepriekš minēto, Komisija apstrīdētajā lēmumā secināja, ka ar attiecīgajiem nolīgumiem bija iespējams izslēgt no tirgus konkurentus.

298 Tādi individualizētie nolīgumi par daudzumu kā apstrīdētā lēmuma 302. apsvērumā norādītie, kas *de facto* saista un/vai aicina pircēju veikt visus vai būtisku daļu no nepieciešamajiem iepirkumiem tikai un vienīgi no dominējošā stāvoklī esošā uzņēmuma un kuru pamatā nav tāds ekonomiska rakstura pakalpojums, kas varētu pamatot šo pienākumu vai priekšrocību, bet kuru mērķis ir atņemt vai ierobežot pircēja izvēles iespējas attiecībā uz tā apgādes avotiem un liegt ražotājiem piekļuvi tirgum, — pat ja tiktu atzīts, ka tie nesaista pircēju ar formālu pienākumu, — ir uzskatāmi par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu EKL 82. panta izpratnē (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Van den Bergh Foods*/Komisija, 84. un 160. punkts).

299 Kaut arī vairāki piemēri apstiprina, ka saistībā ar nolīgumiem par daudzumu un atlaidēm prasītājas pieļāva zināmu elastību saistībā ar termiņu un mērķu ievērošanu, šī elastība, kas tika piemērota pat atsevišķiem nolīgumiem, par kuriem prasītājas ir

atzinušas, ka tie ir bijuši "saistoši", nekādā veidā nemazina ar šo rīcību radīto izslēgšanu. Tieši pretēji, Komisija apstrīdētajā lēmumā ir pamatoti apstiprinājusi, ka pirkumu konkrētajam apjomam prasītāju acīs bija mazāka nozīme nekā klienta lojalitātei. Šis elastīgums būtībā palīdzēja uzturēt spēkā aicinājumu iegādāties *RVM* no prasītājām pat saistībā ar tādiem klientiem, kuri pretējā gadījumā nebūtu sasnieguši nepieciešamo robežvērtību (skat. apstrīdētā lēmuma 312. apsvērumu).

300 Tāpat ir jānorāda, ka nolīgumu par daudzumu, kurus prasītājas ir kvalificējušas kā nesaistošus, lielākā daļa ir nolīgumi, kuros cena un tirdzniecības nosacījumi ir atkarīgi no klienta veiktas noteikta apmēra iegādes. Šajos nolīgumos parasti ir paredzētas atlaides, kas nepārprotami ir atkarīgas no šī mērķa īstenošanas. Klientam nav juridiski saistoša pienākuma sasniegt šo mērķi, bet tam tas ir jāsasniedz, lai varētu iegūt vai saglabāt atlaides. Šajā lietā šāda veida nolīgumi pastāv, piemēram, ar *Axfood* (2001. gadā), *COOP* (2000. gadā), *NorgesGruppen* vai *Hakon Gruppen*. Šie nolīgumi ir līdzīgi retroaktīvajām atlaidēm. Risks zaudēt retroaktīvās atlaides klientam ir stiprs pamudinājums sasniegt attiecīgo mērķi. Tam, ka prasītājas vēlāk var neatprasīt atlaižu atmaksu vai ka nepastāv dokumentārs pierādījums, ka klients ir piekritis prasītāju piedāvājumam, nav nozīmes. Svarīga ir klienta vēlme tajā laika periodā, kad tas veica pasūtījumus atbilstoši saņemtajā piedāvājumā ietvertajiem nosacījumiem.

301 No visiem šiem iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka pamats, kas attiecas uz acīmredzamu kļūdu, ko Komisija pieļāvusi, uzskatīdama, ka nesaistošie nolīgumi par daudzumu var būt pretēji EKL 82. pantam, ir jānoraida.

II — *Par prasījumiem saistībā ar naudas soda atcelšanu vai samazināšanu*

A — *Lietas dalībnieku argumenti*

302 To sestā pamata ietvaros prasītājas apgalvo, ka Komisija ir pārkāpusi samērīguma un nediskriminācijas principus, nosakot naudas sodu 8 % apmērā no *Tomra* grupas kopējā apgrozījuma pasaulē.

303 Atbildot uz iebildumu rakstā ietvertajiem Komisijas apgalvojumiem, prasītājas atkārtoti norāda, ka Komisijas piemērotais naudas sods EUR 24 miljonu apmērā ir 7,97 % no grupas kopējā apgrozījuma pasaulē 2005. gadā.

304 Pirmkārt, prasītājas uzskata, ka, kaut arī Komisijai ir tiesības palielināt naudas sodu apmēru, lai pastiprinātu to preventīvo iedarbību, Komisijas īstenotajai politikai tomēr ir jāatbilst samērīguma nosacījumiem, atbilstoši kuriem naudas sodiem, kas piemēroti par "ļoti smagiem" pārkāpumiem, ir jābūt stiprākai preventīvajai iedarbībai nekā naudas sodiem, kas piemēroti par "smagiem" pārkāpumiem. Šāda loģika esot ietverta arī Pamatnostādnēs par naudas sodu aprēķināšanu, kurās paredzēts, ka par smagiem pārkāpumiem tiek piemērots naudas sods, kura pamatsumma ir no EUR 1 līdz 20 miljonu apmērā, un par ļoti smagiem pārkāpumiem — naudas sods, kura pamatsumma ir lielāka par EUR 20 miljoniem.

305 Prasītājas apgalvo, ka Komisija ir sekojusi šai loģikai, piemērojot naudas sodu *Microsoft* par ļoti smagiem pārkāpumiem. Tomēr prasītājas salīdzinājuma veidā norāda, ka *Microsoft* piemērotais naudas sods bija tikai 1,5 % apmērā no tā kopējā apgrozījuma pasaulē, lai arī pārkāpums bija atzīts par ļoti smagu. Prasītājas apgalvo, ka tas rada neloģisku secinājumu, ka Komisijai ir bijis daudz svarīgāk radīt preventīvu iedarbību attiecībā pret prasītājām, proti, tādu sabiedrību grupu, kuras apgrozījums ir zemāks par EUR 300 miljoniem, par to izdarīto smago pārkāpumu, nekā tas bija *Microsoft* gadījumā, kas ir viens no pieciem lielākajiem uzņēmumiem pasaulē, kura apgrozījums 2003. gadā bija lielāks par EUR 30 miljardiem, turklāt *Microsoft* gadījumā runa bija par ļoti smagu pārkāpumu. Tāpat Komisija esot piemērojusi naudas sodu *AstraZeneca* par diviem smagiem pārkāpumiem, kas pēc tam, kad tika ņemta vērā nepieciešamība piemērot tādu naudas sodu, kuram ir ar attiecīgajām priekšrocībām samērīga preventīvā iedarbība, bija tikai aptuveni 3 % apmērā no tās kopējā apgrozījuma pasaulē.

306 Prasītājas norāda, ka Tiesa ir atzinusi, ka visām nozīmīgajām izmaiņām Komisijas pieejā ir jābūt detalizēti izskaidrotām. Tomēr Komisija apstrīdētajā lēmumā neesot precizējusi, kādēļ *Tomra* grupai — uzņēmumam, kurš nav pat starp 50 lielākajiem uzņēmumiem Norvēģijā, — tika piemērots naudas sods, kas atbilst "lielākajam kopējā apgrozījuma pasaulē procentuālajam īpatsvaram, kurš jebkad noteikts kādai sabiedrībai, kurai piemērots naudas sods par konkurences noteikumu pārkāpumu".

307 Prasītājas būtībā apgalvo, ka apstrīdētajā lēmumā nav ietverts detalizēts skaidrojums, kas ļautu pamatot šīs nozīmīgās izmaiņas Komisijas nostājā attiecībā uz naudas sodiem.

308 Otrkārt, prasītājas uzskata, ka naudas soda apmērs ir nesamērīgs, ņemot vērā nelielo apgrozījumu, kas tām bija attiecīgajos ģeogrāfiskajos tirgos. Prasītājas norāda, ka to

apgrozījums Vācijā, Nīderlandē, Austrijā, Zviedrijā un Norvēģijā ir mazāks par 25 % un visā EEZ tas ir mazāks par 34 %. Prasītājas apgalvo, ka Tiesa ir apstiprinājusi, ka samērīguma princips var tikt pārkāpts, ja Komisija nav ņēmusi vērā saikni starp kopējo apgrozījumu pasaulē un apgrozījumu, kas "pastāv attiecībā uz precēm, saistībā ar kurām attiecīgais pārkāpums tika izdarīts". Tādēļ Komisija nevarēja ņemt vērā vienīgi to, ka pārkāpumi izskatāmajā laika posmā nebija turpinājušies visos attiecīgajos valstu tirgos.

309 Komisija prasītāju izvirzītos argumentus apstrīd.

B — *Vispārējās tiesas vērtējums*

310 Attiecībā uz prasītāju argumentu par nediskriminācijas principa pārkāpumu tiktāl, ciktāl Komisija naudas sodu ir noteikusi 8 % apmērā no prasītāju kopējā apgrozījuma pasaulē, vispirms ir jāatgādina, ka, nosakot naudas soda apmēru, Komisija nedrīkst pārkāpt vienlīdzīgas attieksmes principu, kas ir vispārējs Kopienu tiesību princips, kurš saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ir pārkāpts tikai tad, ja vienādas situācijas tiek risinātas dažādi vai dažādas situācijas tiek risinātas vienādi, ja vien šāda attieksme nav objektīvi pamatota (Tiesas 2003. gada 9. jūlija spriedums lietā T-220/00 *Cheil Jedang*/Komisija, *Recueil*, II-2473. lpp., 104. punkts).

311 Šajā sakarā tomēr ir jāuzsver, ka Komisijas iepriekšējā lēmumu pieņemšanas prakse pati par sevi nav atbilstošais tiesiskais regulējums attiecībā uz konkurences jomā piemērojamajiem naudas sodiem. Tas, ka Komisija par atsevišķiem pārkāpumu veidiem

iepriekš ir piemērojusi noteikta apmēra naudas sodus, nenoliedz tās tiesības palielināt šo sodu apmēru līdz Padomes 2002. gada 16. decembra Regulā (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [EKL 81.] un [82.] pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.), norādītajām robežām, ja tas ir vajadzīgs, lai nodrošinātu Kopienu konkurences politikas īstenošanu (pēc analoģijas skat. Tiesas 1983. gada 7. jūnija spriedumu apvienotajās lietās no 100/80 līdz 103/80 *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, *Recueil*, 1825. lpp., 109. punkts).

312 Jāpiebilst, ka pārkāpumu smagums ir jānosaka, ņemot vērā vairākus elementus, piemēram, lietas īpašos apstākļus, tās situāciju un to, cik preventīvs raksturs ir naudas sodam, neizveidojot saistošu vai izsmeļošu kritēriju sarakstu, kas obligāti būtu jāņem vērā (Tiesas 1997. gada 17. jūlija spriedums lietā C-219/95 P *Ferriere Nord*/Komisija, *Recueil*, I-4411. lpp., 33. punkts). Taču atbilstīgā informācija, piemēram, tirgi, preces, valstis, uzņēmumi un attiecīgie laikposmi, katrā lietā atšķiras. No tā izriet, ka Komisijai nav pienākuma uzlikt naudas sodus, kas atspoguļotu to pašu apgrozījuma proporcionālo daļu visās lietās ar līdzīgu pārkāpuma smagumu (šajā ziņā skat. Pirmās instances tiesas 2004. gada 13. janvāra spriedumu lietā T-67/01 *JCB Service*/Komisija, *Recueil*, II-49. lpp., 187.–189. punkts).

313 Tā kā naudas sodi ir Komisijas īstenotās konkurences politikas instruments, tai ir jābūt zināmai rīcības brīvībai to apmēra noteikšanā, lai veicinātu uzņēmumu rīcības atbilstību konkurences noteikumiem (Pirmās instances tiesas 1996. gada 11. decembra spriedums lietā T-49/95 *Van Megen Sports*/Komisija, *Recueil*, II-1799. lpp., 53. punkts).

314 Šajā lietā tādējādi uzreiz ir jānoraida prasītāju arguments par salīdzinājumu starp prasītājām piemēroto naudas sodu un Komisijas citos lēmumos piemērotajiem naudas sodiem, jo, kā jau iepriekš norādīts, Komisijas iepriekšējā lēmumu pieņemšanas

prakse pati par sevi nevar būt atbilstošais tiesiskais regulējums attiecībā uz konkurences jomā piemērojamajiem naudas sodiem. Komisijai nevar būt pienākums naudas sodu piemērošanā nodrošināt pilnīgu saskaņotību ar citās lietās piemērotajiem naudas sodiem.

315 Nevar tikt atbalstīts arī prasītāju arguments, ka apstrīdētajā lēmumā ir ietvertas politikas izmaiņas, saistībā ar kurām bija jāsniedz īpašs izskaidrojums. Piemērojot strīdīgo naudas sodu, Komisija ir ievērojusi pienākumus, kas tai izriet no Regulas Nr. 1/2003 un tās pašas pieņemtajām Pamatnostādnēm naudas sodu aprēķināšanai, ko prasītājas arī nav apstrīdējušas. Līdz ar to Komisijas piemērotā naudas soda apmērs nav uzskatāms par tās naudas sodu jomā īstenotās politikas izmaiņām, bet gan, tieši pretēji, par šīs politikas klasiskas piemērošanas gadījumu.

316 Attiecībā uz varbūtējo naudas soda nesamērīgo raksturu prasītāju nelielā apgrozījuma attiecīgajos ģeogrāfiskajos tirgos dēļ ir jāatgādina, ka, ja vien ir ievērota Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktā paredzētā augšējā robeža, kas saistīta ar kopējo apgrozījumu (pēc analoģijas skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, 119. punkts), Komisijai ir atļauts ņemt vērā konkrētā uzņēmuma apgrozījumu, lai, nosakot naudas soda apmēru, novērtētu pārkāpuma smagumu, bet šim apgrozījumam tomēr nevajadzētu piešķirt pārmērīgu nozīmi salīdzinājumā ar citiem novērtējuma elementiem (Tiesas 2005. gada 28. jūnija spriedums apvienotajās lietās C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, Krājums, I-5425, 257. punkts).

317 Šajā lietā Komisija ir piemērojusi Pamatnostādnēs paredzēto aprēķināšanas metodi, kas, izvērtējot pārkāpuma smagumu ar mērķi noteikt naudas soda apmēru, paredz vairāku elementu ņemšanu vērā, kuru starpā ir, piemēram, pārkāpuma raksturs, tā konkrētā ietekme uz tirgu, ja tā ir nosakāma, ietekmētā tirgus ģeogrāfiskais apmērs

un nepieciešamais naudas soda preventīvais efekts. Lai arī Pamatnostādnēs nav paredzēts, ka naudas sodu apmērs aprēķināms atkarībā no kopējā apgrozījuma vai apgrozījuma attiecīgajā tirgū, tās neliedz, nosakot naudas soda apmēru, ņemt vērā šo apgrozījumu, lai ievērotu Kopienu tiesību vispārējos principus un ja tas nepieciešams attiecīgajos apstākļos (iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, 258. un 260. punkts).

318 No tā izriet, ka, kaut arī nevar noliegt, ka saistībā ar attiecīgajām precēm pastāvošais apgrozījums var būt atbilstošs pamats šo preču tirgū EEZ ietvaros pastāvošā konkurences apdraudējuma izvērtēšanai, tomēr šis elements nav vienīgais kritērijs, saskaņā ar kuru Komisijai ir jāizvērtē — un tā šajā lietā ir arī patiešām veikusi šādu izvērtējumu — attiecīgā pārkāpuma smagums.

319 Līdz ar to, pretēji prasītāju apgalvotajam, ja Komisijas piemērotā naudas soda apmēra samērīguma izvērtējums būtu ierobežots ar šī apmēra un saistībā ar attiecīgajām precēm pastāvošā apgrozījuma līdzsvarošanu, šim faktoram tiktu piešķirta pārmērīga nozīme. Pārkāpuma raksturs, tā konkrētā ietekme, ja tā ir nosakāma, ietekmētā tirgus ģeogrāfiskais apmērs un nepieciešamais naudas soda preventīvais efekts arī ir apstākļi — kurus šajā lietā ņēmusi vērā arī Komisija —, kas var atbilstoši pamatot naudas soda apmēru.

320 Katrā ziņā, kā pamatoti norādījusi Komisija, ir jāsecina, ka apgrozījums, kas attiecīgajos tirgos, uz kuriem attiecās pārkāpums, pastāvēja prasītājām, ir relatīvi ievērojama to kopējā apgrozījuma daļa, proti, aptuveni 25 %. Līdz ar to nevar apgalvot, ka prasītājām attiecīgajos tirgos bija tikai neliels kopējais apgrozījums.

321 No tā izriet, ka pamats, kas attiecas uz nesamērīgo un/vai diskriminējošo attieksmi, kura tikusi īstenota pret prasītājām, ņemot vērā Komisijas iepriekšējo lēmumu pieņemšanas praksi un to apgrozījumu attiecīgajos tirgos, ir jānoraida, kā rezultātā ir jānoraida arī prasījumi par naudas soda atcelšanu vai samazināšanu.

322 No visa iepriekš minētā izriet, ka prasība ir noraidāma kopumā.

**Par tiesāšanās izdevumiem**

323 Atbilstoši Vispārējās tiesas Reglamenta 87. panta 2. punktam lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Tā kā prasītājām spriedums ir nelabvēlīgs, tām jāpiespriež segt pašām savus, kā arī atlīdzināt Komisijas tiesāšanās izdevumus saskaņā ar tās prasījumiem.

Ar šādu pamatojumu

VISPĀRĒJĀ TIESA (piektā palāta)

nospriež:

**1) prasību noraidīt;**

**2)** ***Tomra Systems ASA, Tomra Europe AS, Tomra Systems GmbH, Tomra Systems BV, Tomra Leergutsysteme GmbH, Tomra Systems AB*** **un** ***Tomra Butikksystemer AS*** **sedz savus, kā arī atlīdzina Eiropas Komisijas tiesāšanās izdevumus.**

Vilaras Prek Ciucă

Pasludināts atklātā tiesas sēdē Luksemburgā 2010. gada 9. septembrī.

[Paraksti]

# Satura rādītājs

Tiesvedības rašanās fakti ..... II - 4372

Apstrīdētais lēmums ..... II - 4374

A — Konkrētais tirgus ..... II - 4374

B — Dominējošais stāvoklis ..... II - 4375

C — Ļaunprātīgā rīcība ..... II - 4375

D — Naudas sods ..... II - 4379

Tiesvedība un lietas dalībnieku prasījumi ..... II - 4382

Juridiskais pamatojums ..... II - 4383

I — Par prasījumiem saistībā ar apstrīdētā lēmuma atcelšanu ..... II - 4384

A — Par pirmo pamatu, kas saistīts ar acīmredzami neprecīzu un nepietiekamu pierādījumu izmantošanu, lai konstatētu izslēgšanas stratēģijas pastāvēšanu un pierādītu konkrētu vienošanos pastāvēšanu starp prasītājām un klientiem un noteiktu to saturu ..... II - 4384

1. Par pirmo daļu, kas saistīta ar pierādījumiem, kuri nav pietiekami, lai pierādītu stratēģijas konkurences ierobežošanai īstenošanu ..... II - 4384

a) Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 4384

b) Vispārējās tiesas vērtējums ..... II - 4386

2. Par otro daļu, kas saistīta ar neprecīziem un nepietiekamiem pierādījumiem par dažu nolīgumu starp prasītājām un to klientiem pastāvēšanu un to saturu ..... II - 4389

a) Par ekskluzīvo tiesību līgumiem pirms 1998. gada ..... II - 4390

Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 4390

Vispārējās tiesas vērtējums ..... II - 4391

b) Par nolēmumiem, kuros prasītājām piešķirts "vēlamā, galvenā vai primārā piegādātāja" statuss ..... II - 4392

Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 4392

Vispārējās tiesas vērtējums ..... II - 4394

c) Par nolīgumiem par individualizētajiem daudzumiem un individualizētiem retroaktīvo atlaižu režīmiem ..... II - 4397

Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 4397

Vispārējās tiesas vērtējums ..... II - 4399

d) Par atsevišķu Vācijā, Nīderlandē, Zviedrijā un Norvēģijā noslēgto līgumu novērtējumu ..... II - 4402

Vācija ..... II - 4403

— *Edeka Bayern-Sachsen-Thüringen* (1998. un 1999. gads) ..... II - 4403

— *Edeka Handelsgesellschaft Hessenring* (1999. gads) .. II - 4405

— *Edeka Baden-Würtemberg* (2000. gads) ..... II - 4406

— *COOP Schleswig-Holstein* (2000. gads) ..... II - 4407

— *Netto* ..... II - 4407

— *Rewe Wiesloch un Rewe-Hungen* (1997. gads) ..... II - 4408

— *Rewe Hungen* (2000. gads) ..... II - 4409

Nīderlande ..... II - 4409

— *Albert Heijn* (1998.–2000. gads) ..... II - 4410

— *Royal Ahold* (2000.–2002. gads) ..... II - 4411

— *Lidl* (1999. un 2000. gads) ..... II - 4413

— *Superunie* (2001. gads) ..... II - 4415

Zviedrija ..... II - 4415

— *ICA Handlares* (Zviedrija) un *Hakon Gruppen* (Norvēģija) (2000.–2002. gads) ..... II - 4416

— *Rimi Svenska* (2000. gads) ..... II - 4417

— *Spar*, *Willys* un *KB Exonen* (*Axfood* grupa) (2000. gads) ..... II - 4418

— *Axfood* (2001. gads) ..... II - 4419

— *Axfood* (2003. un 2004. gads) ..... II - 4420

Norvēģija ..... II - 4420

— *Køff Hedmark* un *Rema 1000* (1996. gads), *AKA*/*Spar Norge* (1997. gads) ..... II - 4421

— *NorgesGruppen, Hakon Gruppen, NKL (COOP)* un *Rema 1000* (1999. un 2000. gads) ..... II - 4421

— *NorgesGruppen* (2000. un 2001. gads) ..... II - 4424

— *NKL (COOP)* un *Rema 1000* (2000. un 2001. gads) .. II - 4425

B — Par otro un ceturto pamatu, kas saistīti ar acīmredzamām kļūdām vērtējumā par jautājumu, vai ar līgumiem bija iespējams likvidēt konkurenci, un ar pamatojuma neesamību ..... II - 4427

1. Par prasītāju līgumu apgalvoto prettiesiskumu per se un par paskaidrojumu neesamību saistībā ar pārbaudi vai kritērijiem, ko Komisija izmantojusi, lai noteiktu, vai šie līgumi varētu ierobežot vai likvidēt konkurenci ..... II - 4428

a) Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 4428

b) Vispārējās tiesas vērtējums ..... II - 4429

2. Par *RVM* kopējā pieprasījuma "nepietiekamo segumu" prasītāju veiktās prakses dēļ ..... II - 4437

a) Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 4437

b) Vispārējās tiesas vērtējums ..... II - 4439

3. Par varbūtēji neprecīziem un kļūdainiem pierādījumiem un apgalvojumiem, kas tikuši izmantoti, izvērtējot retroaktīvo atlaižu spēju izslēgt konkurenci ..... II - 4442

a) Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 4442

b) Vispārējās tiesas vērtējums ..... II - 4444

C — Par trešo pamatu, kas saistīts ar acīmredzamām kļūdām Komisijas veiktajā vērtējumā par to, vai ar attiecīgajiem nolīgumiem patiešām ir tikusi izslēgta konkurence ..... II - 4448

1. Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 4448

2. Vispārējās tiesas vērtējums ..... II - 4451

D — Par piekto pamatu, kas attiecas uz acīmredzamu kļūdu, ko Komisija pieļāvusi, uzskatīdama, ka nesaistošie nolīgumi par daudzumu var būt pretrunā EKL 82. pantam ..... II - 4453

1. Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 4453

2. Vispārējās tiesas vērtējums ..... II - 4454

II — Par prasījumiem saistībā ar naudas soda atcelšanu vai samazināšanu ..... II - 4457

A — Lietas dalībnieku argumenti ..... II - 4457

B — Vispārējās tiesas vērtējums ..... II - 4459

Par tiesāšanās izdevumiem ..... II - 4463